

ОБЩИНА КАЙНАРДЖА

ПРОГРАМА ЗА ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ НА ОБЩИНА КАЙНАРДЖА 2014 - 2020г.

2014 г.

Този документ е създаден в рамките на проект „Разработване на ОПР и въвеждане на ефективни правила за мониторинг и контрол на изпълнението на общински политики в община Кайнарджа”, в изпълнение на Договор № 13-13-181/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	5
I. Основание за разработване.....	9
II. Нормативна рамка	10
1. Енергийна стратегия на Република България	11
2. Закон за Енергетиката	12
3. Закон за енергийната ефективност	13
4. Закон за устройство на териториите	13
5. Подзаконовни нормативни актове.....	13
5.1. Наредба за енергийните характеристики на обектите	13
5.2. Нови наредби към Закона за енергийната ефективност	14
5.3. Строителство.....	15
5.4. Енергиен паспорт на сграда.....	16
III. Профил на община Кайнарджа	18
IV. Текущо състояние	54
V. SWOT анализ	63
VI. Цели на Европейския съюз за енергийна ефективност до 2020 г.	64
VII. Цели на България за енергийна ефективност до 2020 г.	65
VIII. Цели на община Кайнарджа за енергийна ефективност до 2020 г.	66
1. Стратегическа цел.....	66
2. Приоритети	67
2.1. Приоритет 1 – Повишаване на енергийната ефективност на територията на общината	67
2.2. Приоритет 2 – Повишаване потенциала на ВЕИ в общината;	68
2.3. Приоритет 3 – Управление на енергията на територията на общината.	68
3. Цели.....	69
3.1. Специфична цел 1.1 – Подобряване на енергийните характеристики на общинските сгради.....	69

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

3.2. Специфична цел 1.2. – Повишаване на енергийната ефективност на жилищните сгради.....	69
3.3. Специфична цел 2.1. – Увеличаване на използваната енергия от ВЕИ в общинския сектор.....	70
3.4. Специфична цел 2.2 – Увеличаване на използваната енергия от ВЕИ в частния сектор	70
3.5. Специфична цел 2.3. – Стимулиране на бизнеса за изграждане на ВЕИ мощности на територията на общината	70
3.6. Специфична цел 3.1 – Повишаване капацитета на местната власт в областта на енергийната ефективност и ВЕИ	71
3.7. Специфична цел 3.2 – Повишаване информираността на гражданите и бизнеса в областта на зелената енергия;	71
3.8. Специфична цел 3.3 – Изграждане на централизирана система от база данни за енергийното потребление на общината	71
4. Структура на програмата за енергийна ефективност	72
5. Реализация на Програмата за енергийна ефективност.....	73
6. Индикатори за наблюдение.....	74
7. Източници на финансиране.....	74
8. Заинтересовани страни	75
8.1. Основни заинтересовани страни.....	77
9. Очакван ефект	78
10. Мониторинг, оценка и отчет	78

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Списък на съкращенията

ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВЕЦ	Водоелектрическа централа
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадни води
гр.	Град
ДГС	Държавно горско стопанство
дка	декар
ДКЕВР	Държавна комисия за енергийно и водно регулиране
ЕС	Европейски съюз
ЕСМ	Мерки за енергийни спестявания
ЗЕЕ	Закон за енергийна ефективност
кв.км	Квадратни километри
КВт	Киловат
КВтч	Киловатчас
КЕП	Крайно енергийно потребление
м.	Метри
м/с	Метра в секунда
МВ	Мегават
МСП	Малки и средни предприятия
НМ	Населени места
НСИ	Национален статистически институт
ОА	Общинска администрация
ПС	(Електрическа) Подстанция
ПЧП	Публично-частно партньорство
РЗП	Разгънатата застроена площ
Ср.надм.в.	Средна надморска височина
т.н.е./г.	Тонове нефтен еквивалент на година
ха	Хектар
хил. н. м ³	Хиляди натурални кубически метри
MWh	MegaWatthour/ мегаватчас
kWh	KiloWatthour/ киловатчас
MW	MegaWatt/ мегават
kW	KiloWatt/ киловат
МВтч	Мегаватчас
НЕК	„Национална Електрическа Компания“ ЕООД

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Въведение

В процеса на присъединяване на страната към Европейския съюз пред общините се поставиха редица нови задължения и отговорности, сред които е проблемът за опазване на околната среда и климата както и ефективното използване на енергийните ресурси.

Повишаването на енергийната ефективност е дейност, която е носител едновременно, както на висок екологичен, социален така и непосредствен икономически интерес. Реализирането на националната политика по енергийна ефективност е възможно само с активното участие на общините. Активното участие се обуславя от факта, че те са основен фактор от чийто действия зависи повишаването на енергийната ефективност на сградите и комуналния сектор на територията на общината.

Понятието за енергийна ефективност е далеч от старите представи за икономия на енергия. Енергийната ефективност означава извличане на максимална полза от всяка единица енергия чрез използването на съответните модерни технологии за задоволяване на ежедневните нужди от потребление. Тя е най-лесният и ефективен начин за намаляване на енергийната консумация и същевременно предотвратява замърсяването на околната среда.

Отправната точка на европейската енергийна политика е в няколко приоритетни направления:

1. Овладяване на негативните промени в климата;
2. Намаляване енергоемкостта на икономиката и увеличаване на енергийната ефективност, включително към енергийно независими сгради;
3. Ограничаване на външната зависимост на Европейския съюз (ЕС) от вносни енергийни ресурси, и
4. Насърчаване на икономическия растеж и заетостта, като по този начин да се обезпечи сигурна и достъпна енергия за потребителите.

Тези приоритети са непостижими без наличието на развит вътрешен енергиен пазар. Устойчивото енергийно развитие е изведено като център на енергийната политика и постигането му е обвързано с дългосрочни количествени цели до 2020 г.:

- 20% намаляване на емисиите на парникови газове спрямо 1990 г.;
- 20% дял на ВЕИ в общия енергиен микс;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- 10% на енергия от възобновяеми източници в транспорта;
- Подобряване на енергийната ефективност с 20 %.

Националната енергийна стратегия 2020 г. е насочена към преодоляване на основните предизвикателства пред българската енергетика към настоящия момент, а именно:

1. **Високата енергийна интензивност на БВП** – Въпреки тенденцията на растеж, енергийната интензивност на националния БВП е с 89% по-висока от средната за ЕС (при отчитане на паритета на покупателната способност);
2. **Високата енергийна зависимост** – България осигурява 70% от брутното си потребление чрез внос – природен газ, суров нефт, ядрено гориво. Традиционно вносът е от Русия;
3. **Необходимостта от екологосъобразно развитие** – България е изправена пред предизвикателствата от промените в климата, повлияни от нарастването на обема на емисиите от парникови газове. Промените в климатично изражение, биха довели и до драстични изражения в икономически аспект.

Ето защо е изключително важно и необходимо да се изготвят анализи, планове и програми за енергийна ефективност, чрез които да се оптимизират енергийните структури, чрез описване на мерки и начини за справяне с тези глобални проблеми, което от своя страна ще доведе до:

- **икономия на енергия** – определя се къде, какъв вид и какви количества енергия се изразходват неефективно и как да се насочат усилията, така, че да се оптимизира изразходването на огромно количество енергия;
- **специфично електропотребление** – установява се фактическото състояние на енергийното потребление и се определя специфичното електропотребление за единица продукция;
- **нормиране на енергийните разходи** – дава се възможност да се усъвършенстват енергийните загуби и тяхното намаляване да се използва като икономически стимул;
- **ефективно изразходване** – определя се каква част от енергията се изразходва в основното производство и каква част в допълнителни и спомагателни дейности, като по този начин се разкриват местата с голям разход или преразход на енергия;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- **загуба на енергия** – установяват се загубите на енергия при нейното пренасяне, преобразуване и използване. Оценяват се получените загуби и се разкриват местата и причините за евентуалното им отклонение от нормалните (икономически целесъобразните) стойности;
- **интензитет на натовареност** – оценява се доколко са натоварени преносните и преобразуващите енергийни съоръжения;
- **развитие на иновациите в енергетиката** – разкриват се възможностите за замяна на един вид енергия или енергоносител с друг, икономически и/или екологично по-изгоден;
- **икономически ефект** – дават възможност да се определи икономическият ефект от прилагането на технически мероприятия за икономия на енергия или други подобрения на технологичните процеси;

В тази връзка подготовката, създаването и реализирането на програма за устойчиво енергийно развитие е важна и основна стъпка в утвърждаването на ефективната енергийна политика на Община Кайнарджа. Енергийната политика е съставена от много взаимнообвързани системи и насоки за интелигентни и устойчиви решения в областта на опазването на околната среда, икономическото развитие и иновациите, а и не на последно място, социалната политика. Програмата залага на реализирането на икономически дейности и перспективи за увеличаване капацитета на местната икономика, а заедно с това и нуждата от нови работни места.

В този контекст, енергийната политика на Община Кайнарджа се стреми да изпълнява обещанието за по-добро и умерено бъдеще в целите изброени в Протокола от Киото и Лисабонската Стратегия за създаване на „конкурентоспособна, динамична, иновативна, с фокус към знанието и науката, икономическа област”.

За да се създаде и реализира Програма за устойчиво енергийно развитие на Община Кайнарджа е необходимо да се премине през няколко етапа:

1. Анализ на текущото състояние на енергийно развитие на общината;
2. Определяне на бъдещето състояние на енергийна безопасност в общината;
3. Определяне на индикатори за постигане на това състояние;
4. Последващо измерване на резултатите;

5. Изготвяне на нов анализ с постигнатите резултати и необходимите препоръки за корекция на изпълнението (ако е необходимо);

Чрез предоставените отчети от общината за консумирана енергия и направения анализ на текущото състояние на енергийното развитие от съществуващите данни за предходни години се установи, че може да бъде изготвена Програма за устойчиво енергийно развитие на Община Кайнарджа (2014 – 2020г.). Процесът следва логиката описана по-горе, като са взети предвид всички природни и човешки ресурси, както и възможността общината да постигне конкретни цели.

Основната цел на община Кайнарджа е намаляване енергийната интензивност на БВП, чрез намаляване енергийната интензивност във всички икономически сектори - крайни потребители на горива и енергия: индустрия, транспорт, услуги, бит и селско стопанство.

Реализирането на Програмата за енергийна ефективност ще доведе до:

- Намаляване разходите в бюджета на общината и нейните граждани;
- Намаляване вредните газови емисии и емисиите на парникови газове, отделяни в атмосферата;
- Подобряване параметрите на околната среда;
- Намаляване на отрицателния ефект от повишаване на цените на енергиите и горивата върху крайните потребители и подобряване комфорта на живот на домакинствата;
- Рационално използване и забавяне на процеса на изчерпване на природните енергийни ресурси;
- Създаване на нови пазарни възможности за търговци (производители, фирми за услуги и т.н.) на енергийно ефективни съоръжения;
- Създаване на условия за добиване на енергия от ВЕИ.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

I. Основание за разработване

За да изпълни поетите задължения към Европейската общност и Според изискванията на Закона за енергийна ефективност всяка община е необходимо да изготви планове и програми за енергийна ефективност. При липса на такива планове и програми общините се лишават от средства от централния бюджет и търпят парични санкции, съгласно административните разпоредби.

При изпълнение на гореизложеното и във връзка със задължителната паспортизация на сградния фонд в България и Наредба 16/2008 г., новите промени в Закона за енергийна ефективност, чл.16, е необходимо всеки държавен и общински обект да вземе необходимите енергийни мерки - енергиен одит и последващи от него мерки, като за обектите с над 1 000 м² разгъната застроена площ (РЗП) законовите условия са задължителни. Изготвянето на общински програми и изпълнение на проекти за повишаване на енергийната ефективност и използване на възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) е един от приоритетите на Европейския съюз за периода до 2020 г. Чрез устойчиви енергийни проекти и стратегии за тяхното изпълнение, кохезионната политика превръща екологичните предизвикателства като качеството на въздуха, изменението на климата и управлението на ресурсите, във възможности за регионално развитие посредством превръщането на градовете и регионите в по-атрактивни места за инвестиране и работа, повишаването на конкурентните регионални предимства и трансфера на иновации в областта на околната среда.

При положение, че на градовете и урбанизираните райони се падат 70% от цялото потребление на енергия в Европа, местните власти трябва да играят водеща роля в разумното използване на енергията. Реализирането на местни стратегии, планове и проекти за устойчиво управление на енергията трябва да се превърне в неотменно задължение за всички общини в Европа, защото това носи значителни ползи за местните общности. Чрез намаляване потреблението на енергия, общините намаляват разходите си за енергия, като спестените средства могат да бъдат инвестирани в други дейности, също така подобряват качеството на въздуха, стимулират местното развитие чрез използване на местни ресурси, а самите общини могат да бъдат признати за градове новатори.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

II. Нормативна рамка

Поетите ангажименти на България за намаляване на отделяните емисии парникови газове и енергийно спестяване се базират на редица национални, регионални и местни законодателни документи, които следва да бъдат съблюдавани от оторизираните държавни институции.

Действащите регулаторни изисквания за изпълнение на пакета от мерки за енергия и климат се обединяват със следните основни документи¹:

- Директива 2009/28/ЕО на Европейския Парламент и Съвета от 23 април 2009г.;
- Директива 2009/72/ЕО на Европейския Парламент и Съвета – от 13 юли 2009г.;
- Енергийна стратегия на Република България до 2020г.;
- Трети национален план за действие по енергийна ефективност 2013-2020г.;
- Отчет за изпълнението на Втори национален план за действие по енергийна ефективност;
- Национална дългосрочна програма по енергийна ефективност до 2015г.;
- Национална дългосрочна програма за насърчаване използването на ВЕИ 2005-2015г.;
- Закон за енергийната ефективност;
- Наредба № 16-1594 от 13.11.2013 г. за условията и реда за извършване на обследване за енергийна ефективност и сертифициране на сгради, издаване на сертификати за енергийни характеристики и категориите сертификати;
- Наредба №РД-16-1058 от 10 декември 2009г. за показателите за разход на енергия и енергийните характеристики на сградите;
- Наредба №РД-16-932 от 23 октомври 2009 г. за условията и реда за извършване на проверка за енергийна ефективност на водогрейните котли и на климатичните инсталации по чл. 27, ал. 1 и чл. 28, ал. 1 от Закона за енергийната ефективност и за създаване, поддържане и ползване на базата данни за тях;
- Наредба за методиките за определяне на националните индикативни цели, реда за разпределяне на тези цели като индивидуални цели за енергийни спестявания между лицата по чл. 10, ал.1 от Закона за енергийната ефективност, допустимите

¹Източник: Агенция за устойчиво енергийно развитие - http://www.seea.government.bg/index.php?option=com_content&view=article&id=9359&Itemid=120&lang=bg

- мерки по енергийна ефективност, методиките за оценяване и начините за потвърждаване на енергийните спестявания;
- Удостоверение за енергийни спестявания съгласно Заповед №14-44/18.02.2010г.;
 - Заявление за издаване на удостоверение за енергийни спестявания съгласно Заповед №14-44/18.02.2010г.;
 - Наредба №РД-16-347 от 2 април 2009г. за условията и реда за определяне размера и изплащане на планираните средства по договори с гарантиран резултат, водещи до енергийни спестявания в сгради - държавна и/или общинска собственост;
 - Наредба №РД-16-301 от 20 март 2009г. за определяне на съдържанието, структурата, условията и реда за набиране и предоставяне на информация;
 - Наредба №РД-16-346 от 2 април 2009г. за показателите за разход на енергия, енергийните характеристики на промишлени системи, условията и реда за извършване на обследване за енергийна ефективност на промишлени системи;
 - Наредба №5 от 28 декември 2006г. за техническите паспорти на строежите;
 - Наредба №рд-16-348 от 2 април 2009г. за обстоятелствата, подлежащи на вписване в регистъра на лицата, извършващи сертифициране на сгради и обследване за енергийна ефективност, реда за получаване на информация от регистъра, условията и реда за придобиване на квалификация и необходимите технически средства за извършване на дейностите по обследване и сертифициране.
 - Извадка от *Поименния списък на задължените лица по чл. 10, ал. 1, т. 2 от Закона за енергийна ефективност и стойностите на определените им индивидуални цели за енергийни спестявания.*

1. Енергийна стратегия на Република България

Националната приоритетна цел за бърз и устойчив икономически растеж е пряко свързан с подобряването на текущия енергиен сектор. В тази насока, енергийният сектор е задължен да отговаря на ключови изисквания като:

- ✓ Обезпеченост на енергоснабдяването;
- ✓ Високо ниво на конкурентоспособност;
- ✓ Изпълнение на изискванията за опазване на околната среда.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Като цяло приоритетите заложи в политиката на енергийния сектор са в подкрепа на Националния план за икономическо развитие на Република България и са в съответствие с Енергийната стратегия на страната.

Енергийната стратегия на Република България има следните главни цели:

- ✓ насърчаване на инвестициите в енергийна ефективност при крайните потребители;
- ✓ подкрепа, включително чрез държавни гаранции, на проекти за управление на потреблението, които имат значителен социален ефект;
- ✓ насърчаване развитието на по-икономични от електрическата енергия възможности за отопление и подобряване на достъпа на населението до тях;
- ✓ пренасочване на електрическата енергия към по-високотехнологични нужди на икономиката и намаляване на цената ѝ чрез отлагане на скъпи инвестиции (изграждането на ефективни системи за газификация или топлофикация, изисква по-малко средства, отколкото изграждането на електрическа мощност за задоволяване на същото потребление);
- ✓ премахване на изкривяванията при цените на различните видове горива и енергии за отопление, така че да се създадат действащи стимули за енергоспестяване от населението;
- ✓ подобряване на ефективността в процесите на преобразуване на енергия;
- ✓ насърчаване на комбинираното производство на топлинна и електрическа енергия;
- ✓ намаляване на енергийните загуби.

2. Закон за Енергетиката

Законът за енергетиката също следва насоките на Енергийната стратегия на Република България и е разработен въз основа на него. Този закон заимства примери от други страни чрез сравнителен анализ на нормативната уредба на страните от Европейския съюз, на Договора към Европейската енергийна харта и други правни източници. Преди всичко законът съчетава особените изисквания на националното законодателство. Той изцяло отговаря на изискванията на Директивите на Европейския съюз, които определят общите правила на вътрешния пазар на електрическа енергия и природен газ.

3. Закон за енергийната ефективност

Законът за енергийната ефективност цели да поясни и да даде по-изчерпателно определение на енергийната ефективност като национален приоритет на държавната политика в тази област. Нужни са по-ясни дефиниции на ангажиментите и каква е подкрепата на държавата за развитието на енергийната ефективност. Това включва и създаването на институционални, нормативни и финансови условия за реализиране на националната политика като предпоставка за успешното интегриране с Европейския съюз.

4. Закон за устройство на териториите

Едно от основните изисквания на Закона за устройство на територията (ЗУТ) е да се определят съществените изисквания към сградния фонд. Важно е в една сграда да се въведат мерки за икономия на консумацията на топлинната енергия и да се увеличи топлосъхранението на обектите. Въвежда се правило за лицето упражняващо строителен надзор на обектите, за да носи отговорност за оценката за енергийна ефективност на обектите.

5. Подзаконови нормативни актове

След приемането на самостоятелен Закон за енергийната ефективност и приетите изменения (както и приетите промени в Закона за устройство на територията) бяха създадени и подзаконови нормативни актове. Тяхната цел е да доразработят основните разпоредби, касаещи енергийната ефективност, залегнали във вече упоменатите закони

5.1. Наредба за енергийните характеристики на обектите

Наредбата регламентира условията и редът за определяне на показателите за разход на енергия и енергийните характеристики на обектите (сгради и промишлени системи), единната методология за формиране на показатели за разход на енергия и енергийни характеристики на обекти, техническите правила и методи за сравняване на енергийните характеристики на обекти и нормите за годишно потребление на енергия в сгради.

Наредбата е задължителна част от цялостния законодателен пакет, регламентиращ енергийните обследвания и сертификацията на сгради:

- Наредба за сертифициране на сгради за енергийна ефективност;
- Наредба за обследване за енергийна ефективност;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Наредба за обстоятелствата и реда за вписване на лицата, извършващи сертифициране на сгради и обследване за енергийна ефективност, и получаване на информация;
- Наредба № 7 от 2004 г. за енергийна ефективност, топлосъхранение и икономия на енергия в сгради;
- Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на строителните продукти – съгласно чл.7, ал.1 от Закона за техническите изисквания към продуктите;

5.2. Нови наредби към Закона за енергийната ефективност²

Наред с действащите наредби за регулиране на енергийното потребление са приети и нови наредби свързани с изпълнението на Закона за енергийната ефективност и предприемане на последващи действия:

- Наредба за методиките за определяне на националните индикативни цели, реда за разпределяне на тези цели като индивидуални цели за енергийни спестявания между лицата по чл. 10, ал.1 от Закона за енергийната ефективност, допустимите мерки по енергийна ефективност, методиките за оценяване и начините за потвърждаване на енергийните спестявания, приета с Постановление на Министерски съвет №79 от 1 април 2009г. (Обн. ДВ, бр.27 от 10 април 2009г.) за показателите за разход на енергия, енергийните характеристики на промишлени системи, условията и реда за извършване на обследване за енергийна ефективност на промишлени системи. (Изм., бр. 88 от 8.11.2011 г., в сила от 8.11.2011 г.)
- Наредба № РД-16-347 от 2 април 2009г. на МИЕТ за условията и реда за определяне размера и изплащане на планираните средства по договори с гарантиран резултат, водещи до енергийни спестявания в сгради – държавна и/или общинска собственост. (Обн. ДВ, бр. 28 от 14 април 2009г.) за обстоятелствата, подлежащи на вписване в регистъра на лицата, извършващи сертифициране на сгради и обследване на енергийна ефективност, реда за получаване на информация от регистъра, условията и реда за придобиване на

²Източник: Агенция за устойчиво енергийно развитие - http://www.seea.government.bg/index.php?option=com_content&view=article&id=9359&Itemid=120&lang=bg

квалификация и необходимите технически средства за извършване на дейностите по обследване и сертифициране. (Обн. ДВ, бр. 28 от 14 април 2009г.).

В Агенцията по енергийна ефективност се създаде и поддържа Национална информационна система за състоянието на енергийната ефективност в България.

5.3. Строителство

Наредбите в областта на строителството на сгради и съоръжения и свързани с енергийната ефективност могат да бъдат разделени както следва:

- Наредба № 7 от 22 декември 2003 г. на МРРБ за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони. (ДВ, бр.3 от 13 януари 2004 г., изм. бр. 10, 11, 51 и 63 от 2005г., бр. Наредба № 7 от 22 декември 2003г. на МРРБ за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони. (ДВ, бр. 3 от 13 януари 2004 г., изм. бр. 10, 11, 51 и 63 от 201 от 22 рил 2008г.). Методически указания на МРРБ, за изчисляване на годишния разход на енергия в сгради. Изготвени в съответствие с Наредба № 7 за топлосъхранение и икономия на енергия в сгради от 15.12.2004г.
- Наредба № 2 от 6 октомври 2008 г. на МРРБ за проектиране, изпълнение, контрол и приемане на хидроизолации и изолационни системи на сгради и съоръжения. (Обн. ДВ, бр. 89 от 14 октомври 2008г., попр ДВ, бр. 95 от 4 ноември 2008г.)
- Наредба № 15 от 28 юли 2005г. на МРРБ за технически правила и нормативи за проектиране, изграждане и експлоатация на обектите и съоръженията за производство, пренос и разпределение на топлинна енергия. (обн., ДВ, бр. 68 от 19.08.2005 г., попр., бр. 78 от 30.09.2005 г., изм., бр. 20 от 7.03.2006 г.)
- Наредба № 1 от 27 май 2010 г. за проектиране, изграждане и поддържане на електрически уредби за ниско напрежение в сгради.
- Методики по прилагането на Наредба № 15 от 2005 г. за технически правила и нормативи за проектиране, изграждане и експлоатация на обектите и съоръженията за производство, пренос и разпределение на топлинна енергия (публ., БСА, бр. 7 от 2006г.)

- Методика за изчисляване на отоплителен товар на сгради.
- Методика за изчисляване на сух охладителен товар на сгради.
- Методика за изчисляване на влажностен товар.
- Методика за изчисляване на отделяните опасни вещества.

Четирите методики са разработени на основание съответно на чл. 198, 201, 204 и 205 от Наредба № 15 от 2005г. на МРРБ за технически правила и нормативи за проектиране, изграждане и експлоатация на обектите и съоръженията за производство, пренос и разпределение на топлинна енергия. Отпечатани са в Бюлетин³ Строителство и архитектура (БСА), издание на МРРБ, София: ИТУС'98, бр. 7/2006, 91 с., (Обн. ДВ, бр. 6 от 23 януари 2009г.) в сила от 01.05.2009 г. Уреждат управлението на общите части на сгради в режим на етажна собственост, както и правата и задълженията на собствениците и обитателите.

5.4. Енергиен паспорт на сграда

Енергийният паспорт на сграда се съставя с цел оценяване и установяване на съответствието на енергийните характеристики на сградите с нормативните изисквания за енергийна ефективност и на актуалното състояние на енергопотреблението на сградите по време на техния икономически обоснован експлоатационен срок.

Сертификат за енергийна ефективност на сграда се издава от лицата по чл. 19в, ал.1 след реализиране на енергоспестяващи мерки (ЕСМ) за подобряване на енергийните характеристики на сградите и след постигане на определените нива на разход на енергия от скалата на класовете на енергопотребление при спазване на изискванията на наредбата по чл. 15, ал. 2 от Закона за енергийната ефективност (ЗЕЕ).

Енергийният паспорт на нова сграда се съставя преди въвеждането ѝ в експлоатация, както и по време на нейната експлоатация след извършване на строително-монтажни работи съгласно чл.2, ал.1, т.3.

По задание на възложителя енергийният паспорт може да се съставя в част „Енергийна ефективност” на инвестиционния проект, въз основа на който се издава разрешение за строеж, при продажба и отдаване на сградите под наем, както и след изпълнението на мерки за повишаване на енергийната ефективност.

³ Източник: Общински информационни центрове по енергийна ефективност - <http://www.eneffect.bg/ee-infocenters/legislation.htm>

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Енергийният паспорт на нова сграда се съставя от лицето, упражняващо строителен надзор, или от техническия ръководител - за строежите от пета категория, преди въвеждане на строежа в експлоатация и съдържа енергийната характеристика, съответстваща на нормативните и проектните изисквания на завършената сграда и потвърдена от необходимите изпитвания и проверки, свързани с изискванията на чл. 169, ал.1, т. 6 от ЗУТ.

Енергийният паспорт на инвестиционния проект се съставя и подписва от главния проектант на сградата или от проектанта по част „Енергийна ефективност”.

Енергийният паспорт на съществуваща сграда се съставя от физически или юридически лица, които отговарят на изискванията по чл. 16, ал. 4 и 5 изисквания за енергийна ефективност и на актуалното състояние на енергопотреблението на сградите по време на техния икономически обоснован експлоатационен срок.

Енергийните паспорти се съставят по отделен договор или като етап от договора между възложителя на сградата и лицето, вписано в регистъра на лицата, извършващи обследване и сертифициране на сгради за енергийна ефективност, по реда на наредбата по чл. 16, ал. 13 ЗЕЕ.

Класифицирането на сградите в зависимост от съответния клас на енергопотребление - от клас А (високоэффективен) до клас G (нискоэффективен), се извършва в съответствие със скалата на класовете на енергопотребление съгласно наредбата по чл. 15, ал. 2 от ЗЕЕ.

Скалата от енергийните паспорти за инвестиционни проекти, за нови сгради (преди въвеждането им в експлоатация) или за съществуващи сгради съдържа две колони, като в първата колона (за актуално състояние) се нанася изчислената потребна или първична енергия на сградата при спазване на изискванията на Наредба № 7 от 2004 г. за топлосъхранение и икономия на енергия в сгради (ДВ, бр. 5 от 2005 г.) или стойността (измерена и изчислена) на енергопотреблението след извършване на съответното обследване, а във втората колона се нанася прогнозната стойност на енергопотреблението от икономически най-ефективната комбинация от ЕСМ.

III. Профил на община Кайнарджа

1.1. Географско положение

Община Кайнарджа е разположена в източната част на Дунавската равнина, като територията на общината е 314,96 кв. км.

Община Кайнарджа граничи с общините Силистра и Алфатар (област Силистра), Крушари и Тервел (област Добрич) и сухоземната българо-румънска граница. Център на общината е село Кайнарджа, което се намира на 29 км югоизточно от областния център гр. Силистра. Общината включва областния център и още 14 населени места: Войново, Голеш, Господиново, Давидово, Добруджанка, Зарник, Каменци, Краново, Полковник Чолаково, Попрусаново, Посев, Светослав, Средище, Стрелково.

Фигура 1. Географско местоположение и граници на община Кайнарджа

Средната надморска височина е 120 м, а територията на общината се разпределя, както следва:

- обработваема земя - 231 кв.км. - 73,1%;
- гори - 71 кв.км - 22,47%;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- водни площи (язовири) - 2 кв.км - 0,63%;
- пътища - 12 кв.км - 3,80%.

Връзките на община Кайнарджа се осъществяват с автомобилен транспорт. Общинският център отстои на 29 км от гр. Силистра и отстои на 120 км от гр. Варна, на 147 км от гр. Русе, на 109 км от гр. Разград, на 69 км от гр. Добрич, на 113 км от гр. Шумен, на 456 км от гр. София, на 158 км от Букурещ (Румъния), на 42 км от Кълъраш (Румъния), на 162 км от Констанца (Румъния), от КПП Силистра на 30 км.

Общината се намира на изключително добро геостратегическо място. През нейната територия могат да се направят връзки с още две области, както и с Република Румъния. Наскоро бе построен и предстои да бъде открит ГКПП с Румъния на територията на общината.

1.2. Релеф

Община Кайнарджа се намира в източната част на Дунавската равнина, по специално в Провадийско-Лудогорско-добруджанската платовидна подобласт. Релефът е от типа нискохълмист, представляващ обширна равнина, набраздена от суходолия. Надморското равнище варира от 50 до 200 м. Средната надморска височина е между 50-100 м за общинския център - с.Кайнарджа. Територията на общината се пресича от две "сухоречия" – Канагьол Табан и Суха река, които в миналото са били дъно на реки. Районът около тях се характеризира със стръмни и полегати хълмове. Интересни са участъците край селата Стрелково и Войново от сухоречието на „Хърсовска река”, както и край селата Краново и Голеш от сухоречието на „Суха река”. На тези места са разположени типични каньони.

1.3. Полезни изкопаеми

Територията на община Кайнарджа е бедна на полезни изкопаеми. От нерудните полезни изкопаеми интерес представляват варовиците от горната креда. На територията на община Кайнарджа са разработени каменни кариери за добиване на материал за шосейни настилки и строеж на сгради. Сарматските пясъци са предимно ситни и глинести, които нямат високи технически качества и са негодни за строителен материал. Не се експлоатират запаси от рудни полезни изкопаеми.

1.4. Климат

Според климатичното райониране на Република България територията на община Кайнарджа спада към европейско континенталната климатична област, подобласт умерено континентална, район севернодобруджански. Микрорайонът е със силно изразен континентален климат – студена зима и горещо лято, като съществено влияние върху влажността на въздуха оказва и басейнът на р. Дунав, отстоящ на 20 –30 км. Отсъствието на планини осигурява свободен достъп на въздушни маси с различна температура и влажност, което довежда до резки промени в климатичните фактори.

➤ Температурен режим

Температурните характеристики определят района като относително студен за съответната географска ширина през зимата. Най-студеният месец е януари със средна минимална температура (-13,8°C) и средна максимална 11,6°C. При изключителни студени зими, които не са рядкост за района, температурите достигат до (-35°C). Среднодневните температури на въздуха през зимата са над +5°C. Лятото е горещо и засушливо, средна температура на въздуха през месеците юни, юли и август не спада под 25,4°C средно за последните 5 години. През месец август са измерени най-високите температури за района +36,8°C и абсл.макс.температура 44,1°C. Средната годишна температура на въздуха е +11,6°C.

Средна температура:

месеци	год.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
t°C	11,6	-1,7	0,8	5,3	11,8	17,3	28	23	22,4	18,2	12,6	7,1	1,5

Есенният сезон е кратък и хладен, продължава до към края на месец октомври, със задържане на средната дневна температура над +5°C.

Климатът е благоприятен за развитието на зърнени, фуражни, технически култури, на плодове и зеленчуци, които могат да бъдат съпътстващи дейности при развитието на селския туризъм.

➤ Ветрови режим

Районът се характеризира като ветровит над нормалното за България. Преобладаващи като цяло са северните и североизточни ветрове като скорост на вятъра.

Средна скорост на вятъра м/сек:

месеци	год.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
вятър	2,7	3,0	3,3	3,4	3,2	3,0	2,6	2,0	2,1	2,2	2,2	2,7	2,7

Продължителните силни ветрове през зимата отвяват снежната покривка и причиняват измръзвания на есенниците, снегонавявания по пътищата и обледяване на далекопроводите и трайните насаждения.

➤ Влажност на въздуха и валежи

За община Кайнарджа е характерно наличието на голяма влажност през цялата година. Максимумът на относителната влажност е през декември-януари (85 %), а минимумът през юли и август – 66 %. Дни с относителна влажност под 30 % не се наблюдават. Средната годишна относителна влажност на въздуха е около 55-65 %.

Разпределението на валежите през годината е равномерно. В района има много ясно изразена сезонност на валежите май и юни. Валежи 556 мм, главно от дъжд, са под средните за страната – 650 мм. Дните със снежна покривка за последните 20 години са средно 40 дни, като започват от втората десетдневка на месец декември и продължават до 10 март. Най-малката средна височина на снежната покривка стойност в см е през първата десетдневка на декември – 3 см и най –високата средна стойност на снежната покривка е през последната десетдневка на януари 11 см.

Средна месечна и годишна сума на валежите в мм

месеци	год.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Валежи	556	36	30	32	47	66	73	52	48	41	41	50	39

В община Кайнарджа мъглите се образуват предимно през студената част на годината. Максимумът им е през декември – 6 дни средно за месеца, минимума е през месец юли – 0,5 дни средно месечно. Средно годишно броят на дни с мъгла е 33 дни, което е повече от средното за страната.

➤ Слънчево греене

Слънчевото греене средно годишно за района е относително високо – около 2199 часа, т.е около 48 % от светлата част на денонощието за годината.

В долната таблица е показано месечното разпределение на часовете слънчево греене.

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Слънчево греене-часове	78	89	126	172	241	283	324	308	231	177	92	68

1.5. Води

➤ Подпочвени води

Територията се характеризира с дълбочинни подпочвени води. Водите са ненапорни и се дренират частично, под формата на малодебитни извори. По-главните извори са каптирани за водоснабдяване. На много места се срещат карстови извори с дебит 1-2 л/сек. Подпочвените води се използват за водоснабдяване на селищата през летните месеци.

Експлоатацията на подпочвените води може да се осъществява чрез дълбоки сондажни и шахтови кладенци (30-40 м под дъното на суходолията).

➤ Реки

Територията на общината е бедна на реки. През областта протичат само временни реки по време на интензивни валежи или снеготопене: Царацар, Канагьол, Сухата река и др. Характерно за добруджанските реки е, че те съществуват на определено разстояние след изворите си, след което се загубват в лъсовите образувания на Добруджа и следващите ги суходолия, като не формират повърхностен приток към р. Дунав.

Суха река е река в Североизточна България, Област Варна - Община Суворово и Община Аксаково, Област Добрич — общини Добрич и Крушари и Област Силистра — община Кайнарджа и Румъния. Влива се като суходолие в ез. Олгина. Общата и дължината е 125,8 км, от които в България над 100 км, които я нареждат на 26-то място сред реките на България. Суха река води началото си под името Изворско дере от извор-чешма (на 333 м н.в.) в западната част на Франгенско плато, на 1 km южно от с. Изгрев (Област Варна). Тече в северна посока в широка долина, развита в окарстени варовици. На север от устието на река Карамандере долината ѝ придобива каньоновиден характер със стръмни (на места до 100 м)

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

скалисти брегове. Суха река е с основно дъждовно-снежно подхранване, но е с непостоянен речен отток, като максимумът е през пролетта март-юни, а минимумът — юли-октомври. Северно от село Карапелит коритото ѝ окончателно пресъхва и оттам нататък до устието си продължава като суходолие. На 4 км северно от село Краново, навлиза в румънска територия и се влива като суходолие в езерото Олтина, разположено на десния бряг на Дунав. Площта на водосборният басейн на Суха река е 2 403,9 км², което представлява 0,3% от водосборния басейн на Дунав. През зимата, в продължение на 10-20 дни реката замръзва. Преди 60-70 години водното течение на реката е било постоянно и е била зарибена. По-късно изсичането на горите във водосборната ѝ област е довело до почти пълно пресъхване в средното и долното ѝ течение. Основни притоци са Маринска река, Карамандере и Добричка река. Речната ѝ мрежа е асиметрична, като левите ѝ притоци са къси със сравнително голям наклон, докато десните са дълги с добре оформени речни долини.

Хърсовска река е река в Североизточна България, Област Шумен — община Никола Козлево, Област Добрич — община Тервел и Област Силистра — общини Алфатар, Кайнарджа и Силистра. Влива се като суходолие отдясно в суходолието на река Канагьол. Дължината ѝ е 91 км, която ѝ отрежда 32-ро място сред реките на България. Хърсовска река извира на 397 м н.в. в северната част на платото Стана, на 2,5 km СЗ от с. Хърсово, Област Шумен. До село Пет могили протича на изток и североизток в широка долина, а след това се насочва на север, като долината ѝ става каньоновидна, дълбоко всечена в аптските и сарматски варовици и льосовата покривка на Лудогорието и Добруджа. След село Цани Гинчево, коритото ѝ окончателно пресъхва и от там нататък продължава като суходолие, в което епизодично има водоток. В най-южната част на село Богорово, община Силистра, суходолието на Хърсовска река се "влива" отдясно в суходолието на река Канагьол. Хърсовска река е с основно дъждовно-снежно подхранване, но с непостоянен речен отток, като максимумът е през пролетта март-юни, а минимумът — юли-октомври. В горното течение на реката, там където има постоянен водоток водите ѝ се използват за напояване, като по самата река и по няколко от нейните притоци са изградени няколко микроязовира — "Деребою", "Каравелово" и др.

В Силистренска област по суходолието на реката преминава цялата граница между общините Алфатар и Кайнарджа. В този участък по стръмните и отвесни скалисти брегове на реката през средновековието изкуствено са издълбани стотици пещери (Войновски скални манастири), в които са се помещавали отшелници-монаси и християнски манастири.

25

Този документ е създаден в рамките на проект „Разработване на ОПР и въвеждане на ефективни правила за мониторинг и контрол на изпълнението на общински политики в община Кайнарджа”, в изпълнение на Договор № 13-13-181/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Между селата Стрелково и Войново е най-атраktivната част от поречието на тази река, която преминава през територията на община Кайнарджа, продължава към община Силистра – през селата Поп Кралево и Богорово и чрез суходоліе се влива в езерото Буджак на територията на Република Румъния. Един от притоците и минава край с. Поп Русаново и там по поречието и са намерени от проф. Георги Атанасов останки от крепост.

Оскъдните валежи, слабият наклон на релефа и варовиковата основа са комплекс от обстоятелства, определящи липсата на повърхностно течащи води и наличието на суходолія. Водния режим се определя от дъждовните води и снеготопенето.

Съществуващите водоеми се захранват от карстови чешми.

Общината притежава **3 микроязовира**, които се използват и за рибопроизводство и частично за напояване и са публична общинска собственост – в с.Войново, с. Краново и при с.Посев.

1.6. Почви

Почвената покривка е тясно свързана с естеството на геоложката основа, с особеностите на релефа, с характера на климатичните условия, спецификата на растителността и стопанската дейност на човека. Почвите се характеризират с голямо разнообразие, като преобладаващ почвен тип в общината е чернозема. Останалите почви са тъмно сиви горски, алувиални и делувиални ливадни почви. Естественото плодородие на чернозема е добро. Преобладаващите черноземи в равнината част са подходящи за отглеждане на основните полски култури (пшеница, царевица, ечемик, слънчоглед, люцерна и др.). Разположените във високите части почви са подходящи за трайни насаждения.

1.7. Гори

Горите в община Кайнарджа заемат площ от 64 150,336 дка. Горите в района са представени от широколистните видове 97% и 3% иглолистни видове (черен бор).

Залесената площ в горския фонд на общината е около 90 % от общата площ. От тях горските култури заемат 25 %. Незалесената дървопроизводителна площ е 2,7%, а недървопроизводителната площ е 3,0%.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.8. Биоразнообразие

Биологичното разнообразие е многообразието на всички живи организми във всички форми на тяхната естествена организация, техните съобщества и местообитания, на екосистемите и процесите, които протичат в тях.

Биологичното разнообразие е неразделна част от националното богатство и опазването му е приоритет и задължение на държавните и общинските органи и гражданите.

1.8.1. Флора

В общината са разпространени следните дървесни видове - цер, бяла акация, габър, червен дъб, ясен, орех, липа, топола.

По склоновете на суходолията има смесени насаждения от липа, габър, бряст и клен, а в долинните низини топола, акация.

Храстите са представени от глог, дрян, шипка, аморфа, трънка, черен бъз.

На територията на общината има голямо многообразие на лечебни растения, някои от които са за промишлени нужди - червен бъз, черен бъз, жълт кантарион, живовлек, кориандър, лайка, липа, мащерка, мента, полски пелин, бял равнец, резене, риган, трънка, шипка и др.

1.8.2. Фауна

Разпространени животински видове са: благороден елен, сърна, дива свиня, заек, лисица, катерица, вълк и др.

От птичите видове доста разпространени са: орелът, соколът, яребицата, свраката, фазанът, враната, пъдпъдъкът, сойката, славеят, бял щъркел, домашен и сив врабец и др.

В малките водоеми обитателите са предимно шаран и карас. Голямото многообразие на животински видове, създава възможност за развитие на ловния и орнитоложкия туризъм.

2. АНТРОПОГЕННИ РЕСУРСИ

Антропогенните ресурси са плод на човешката дейност. Към антропогенните ресурси се отнасят всички прояви на материалната и духовна култура на населението. Атрактивността им не се влияе от климатичните условия, което дава възможност за целогодишната им експлоатация. Антропогенни туристически ресурси са археологическите

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

находки, архитектурните паметници, религиозни обекти /черкви, манастири, джамии и др./, музеи, културни институции /театри, опери, читалища, хорове, балет, състави/, индустриални обекти /АЕЦ, ВЕЦ, язовири и др./, спортни обекти /стадиони, мототрасета, хиподруми, колодруми и др./

Името на селището Кайнарджа идва от турската дума „кайнак”- извор. Според легендите около извор са се заселили първите обитатели, които са били от 7 рода. Най-ранното писмено сведение за селото под името „Кючук Кайнарджа” се намира в турските данъчни регистри от 1583 г. През 1774 г. името на малкото селище Кайнарджа, трайно навлиза не само в българската, но и в европейската история с подписването на Кючуккайнарджанския мирен договор от 21 юли 1774 г. между Русия и Османската империя. През вековете селото е носело следните разновидности на името си - Бююк Кайнарджа, Кючук Кайнарджа, Малка Кайнарджа, Голяма Кайнарджа и Кайнарджа.

Община Кайнарджа е с богати културно-исторически традиции. Първите жители на територията на общината, за които има сведения са трако-гети. Достоверни сведения за духовния живот на това население се черпи от откритите руини по селища, гробни могили, пещери и скални светилища. Древните реки, пресъхнали към края на XVIII в., са се врезали дълбоко в сарматските варовици на равнината, при което са образували живописни каньони, пещери и скални изваяния. Тези природни феномени предизвикват любопитството на обитателите на Крайдунавска Добруджа още от дълбока древност. Трако-гетите, усвоили региона около 7 – 5 в. пр. Хр., са били впечатлени от природните забележителности по р. Табан и по неповторим начин са ги втъkali в религиозните си представи. За център на култовите практики избират най-забележителния скален феномен в региона – високия над 20 м скален венец на източния ръкав на р. Табан, в подножието на с. Стрелково, общ. Кайнарджа. На това място сухоречието са разширява и образува дълбока котловинна равнина, обрaмчeна със скали, в които природата е моделирала десетки пещери. Най-впечатляващата и най-голямата сред тях е “Баджалията” с намерени в нея единични предмети от каменномедната епоха VI – V х.пр.Хр.

2.1. Археологически паметници

- **ТРАКИЙСКИ СКАЛЕН КУЛТОВ ЦЕНТЪР по река Табан „Свещената долина на Залмоксис”.**

По сухоречието Табан, явяващо се естествена граница между община Алафатар и община Кайнарджа е регистриран уникален скален култов комплекс. Той включва скални светилища, олтари, култови площадки и скални ями, групирани в протежение само на 4 км по бреговете на древната река Табан /Малък Канагьол/ в района на с. Попрусаново, с. Васил Левски, с. Кутловица, с. Стрелково и с. Войново.

➤ **"Баджалията"** е пещера и централно светилище на Залмоксис - митичен цар, жрец и бог на тракийското племе Гети. Светилището датира от VI век пр. н. е. и част от скалния култов комплекс. Скалният храм е оформен в голяма пещера, до която се достига по изсечен в скалата тунел. До него старателно е оформена голяма засводена олтарна ниша – а под нея площадка - център на култовите мистерии. По-късно светилището е ползвано от християнски монаси до IV в. Намира се в региона на с. Стрелково.

Обектът "Баджалията" участва в областен проект по програма ЕДЕН и бе класиран на трето място за 2009 г. по темата "Тракийски дух", като малко известна, но много интересна и атрактивна туристическа дестинация.

➤ **Тракийско светилище до с. Войново**

То е най-северното, недалеч от асфалтираният път Алфатар-Кайнарджа. Включва пещерата и олтара в подножието. Местността около него е наситена с редки скални и природни феномени. В непосредствена близост до светилището има пещера, използвана за килия от монаси – отшелници от X в. сл. Хр.

➤ **Скални манастири до с. Голеш**

Колонията от скални манастири от раннохристиянската епоха са разположени около Дуросторум-Дръстър-Силистра. Южно от с. Голеш, по руслото на р. Суха, започва колония от скални монашески обители. Тя включва 7 манастира с множество църкви, крипти, килии и параклиси, които са съхранили своя оригинален интериор и екстериор от периода на късната античност и ранна Византия. Това се оказват едни от най-ранните скални манастири не само в България, на Балканите, но може би изобщо в Европа. Колониите скални манастири е напусната при печенежките нашествия в средата на XI в. Обитателите им се изтеглят на юг и запад, където

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

слагат началото на нови монашески колонии по р. Провадийска, р. Бели, Черни и Русенски Лом.

➤ Тракийска надгробна могила - край с. Каменци.

Днес, 25 хиляди години по-късно, хората от Североизточна България се стичат при скалите край Кайнарджа, макар че не всички знаят славната им история. Те са привлечени от легендите за мистичната им сила, която лекува телесни и душевни болки и зарежда с енергия. Поверието казва, че всеки, преминал през каменните лабиринти, е оставил злото зад гърба си.

По сухоречието на р. Табан са разположени и Скално Светилище Киринджика, Скално светилище до с. Кутлувица и Скално светилище до с. Васил Левски, които са разположени на територията на община Алфатар. Тъй като горните археологически обекти са свързани помежду си, е подходящо да се разработи съвместен проект с община Алфатар - Туристически маршрут по Добруджанските сухоречия и да се направи съвместна промоция на цялостния туристически продукт.

➤ Скално светилище "Киринджика"

Намира се на 2,5 км южно от "Баджалията" върху десния бряг на р. Табан. В източната половина старателно е оформена правоъгълна площадка, която е ориентирана по посоките на света, като дългата страна е по посока север – юг.

Вдясно от площадката, в подножието на източната стена на скалния венец старателно е изсечена полукръгла, арковидно оформена в долния край ниша-олтар.

Вдясно над олтара на ръба на скалния венец започва трета скална структура от самия връх на платото. По дълга тясна наклонена галерия се достига до вертикална шахта, която се спуска в естествен пещерен лабиринт. Тук се намира широк отвор с поглед към сухоречието, а до него върху северната стена е изсечена малка аркирана ниша-олтар. В подножието на скалния венец над брега на сухоречието е регистриран културен пласт, наситен с керамика, която подобно на Баджалията датира между VII-V в. пр. Хр. до III – IV в. сл. Хр.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

➤ **Скално светилище до с. Кутловица**

Намира се на 3 км южно от «Киринджика» и 1,5 км източно от с. Кутловица. Върху десния бряг на сухоречието се издига естествена скална арка (мост). На около 25 м южно от арката има естествена скална кухня, която е дооформена под форма на елипсовиден в поглед и полуелипсовиден в план олтар.

➤ **Скално светилище до с. Васил Левски**

Намира се на около 3 км. северно от „Баджалията” и както останалите три е разположено на десния бряг на сухоречието Табан. Много атрактивна природна структура наподобяваща средновековен скален замък е пригодена за светилище. За целта пет естествени скални кухни по фасадата на скалния венец са дооформени чрез изсичане като култови ниши.

2.2. Архитектурни и исторически паметници

➤ **Историческа Чешма Кючук Кайнарджа**

През годините на османската империя, Кайнарджа е едно от най-големите села в Североизточна България и Добруджа. Най-ранното писмено сведение за селото под името „Кючук Кайнарджа” се намира в турските данъчни регистри от 1583 г. След края на петата поредна Руско-турска война (1768-1774), предприета от руската императрица Екатерина II срещу султан Мустафа III е подписан мирен „**Кючуккайнарджийски договор**” на 21 юли 1774 г. между Русия и Османската империя. Договорът, написан на италиански и на турски, е подписан от генерал-фелдмаршал граф Румянцев и от великия везир Мусин-заде Мехмед паша. Този договор от Кючук Кайнарджа улеснява анексията на Крим от Русия 1783 г. и лежи в основата на по-късните претенции на Русия като защитник на християните и Християнството в Османската империя. Позволено е на руски търговски кораби да плават в турски води. Този акт слага отпечатък върху по-нататъшната история на тази част на света и изостря силно "Източен въпрос". В чест на това събитие е построена през 1892 г. чешма, обявена за исторически паметник на културата. **Историческата Чешма Кючук Кайнарджа** има уникални размери – фронт над 70 м.

По програма „ЕДЕН”, през 2010 година, община Кайнарджа, заедно с останалите 6 общини в област Силистра и при обединяващата функция на Областна администрация Силистра, се класира на първо място за България с обект „Кючуккайнарджанската чешма”, с темата „Водата – извор на живот и благоденствие”, по проекта «Седемте «състояния» на

29

Този документ е създаден в рамките на проект „Разработване на ОПР и въвеждане на ефективни правила за мониторинг и контрол на изпълнението на общински политики в община Кайнарджа”, в изпълнение на Договор № 13-13-181/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

водата: дух, здраве, вяра, история, красота, традиция и бит", като спечели финансирането на 3-минутен рекламен филм на сайта на ЕК – на програма „ЕДЕН”.

➤ **Паметник - барелеф на руската императрица Екатерина Велика**

През 2009 г. за отбелязване на 235-годишнината от подписването на договора е издигнат паметник в чест на руската императрица Екатерина Велика;

➤ **Бюст – паметник на граф Румянцев**

Открит на 21.06.2014 година, в чест на 240-годишнината от сключването на Кючуккайнарджанския мирен договор. Той е вторият паметник от комплекс, посветен на храбростта на руските генерали от онази епоха и величието на императрица Екатерина Втора;

➤ **Църквата “Св. Троица” в с.Кайнарджа**

През втората половина на XV-XVIIв. в Добруджа настъпват значителни демографски изменения. В резултат на Руско-турската война от 1768-1774 г. много български села от тези земи променят облика си. Една част от жителите на този район се изселват в Русия и Влашко. В периода на Възраждането се осъществяват процеси, свързани с утвърждаване на българската национална, духовна и религиозна идентичност. През четиридесетте години на XIX век са построени параклис и килийно училище. , а по-късно и църквата “Св. Троица” в с. Кайнарджа през 1861 г., обявена за паметник на културата и архитектурата. Тя представлява каменна постройка с три кораба и една абсида на източната стена. На западния ѝ вход е изграден малък навес – ложа, за съхранение на храмовата икона. Забележителна е украсата на стените, разчленени с множество слепи арки. В църквата се съхраняват оригинални икони, дело на майстори от Тревненската школа. Осветена е от Васил Друмев, като митрополит на Доростоло - Червенската митрополия.

Първото училище в с. Кайнарджа е било основано през 1830 г. на мястото на сегашното ОУ ”Черноризец Храбър”.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

➤ **Паметна плоча на жертвите през румънската окупация**

След Освобождението, само за няколко години населението на Кайнарджа се увеличава значително. През 1893 г. е открита и една от първите кредитни банки в силистренския край с указ на княз Фердинанд. Селото се превръща във важен селскостопански и обществено-политически център.

По време на Балканските войни /1912-1913 г./ земеделското стопанство в Южна Добруджа, както и в цялата страна запада. Голяма част от мъжкото население е мобилизирано. От този район на страната са реквизирани няколко десетки хиляди глави коне и едър рогат добитък, както и големи количества зърнени храни, брашно, варива, масло и др. При тези условия, положението на селяните започва бързо да се влошава. С анексирането на Южна Добруджа след 1913 г. територията попада в границите на Кралство Румъния, което продължава до м. септември 1940 г. Румънските управляващи среди провеждат агресивна аграрна политика, която по най-ефикасен начин съдейства за постигането на румънизаторските им цели. В края на 1914 г. е сложена ръка и върху културно-просветните институти на местното население. През 1924 г. започва строеж на читалищна сграда, която е завършена чак през 1942 г. поради забрана от румънските власти. Жителите на Кайнарджа дават жертви през румънската окупация и по този повод е поставена Паметна плоча на жертвите от румънската окупация. Всичко това се осъществява в политическа и социално-икономическа обстановка, неблагоприятната за завареното население, което е причина за нов миграционен процес – отлив на българско население и общо намаляване на жителите на града.

➤ **Паметник на загиналите във войните кайнарджанци**

След подписването на Крайовската спогодба (07.09.1940 г.), българската политическа власт се установява на територията с навлизането на българските войски на 21 септември 1940 г. Постепенно се формира местната администрация, която провежда стопанска и устройствена политика за икономическа стабилизация и социално развитие. Основен поминък на населението са земеделието, скотовъдството, и занаятите. Мерките за да подпомогне стопанското развитие в периода 1942-1943 год. включват и оземляване на малоимотни местни жители и на преселници. През втората световна война жители на общината взимат участие и има изграден паметник.

Други архитектурни и исторически паметници, представляващи интерес са:

- **Паметник на Димитър Дончев - борец за национално освобождение на Добруджа**
- **Войнишки паметник в с.Стрелково**
- **Чешма в с. Попрусаново**

2.3. Религиозни паметници

- **Черквата "Свети Архангел Михаил" в с.Светослав, построена през 1906 година**
- **Черквата "Възнесение Господне" в с.Каменци, построена през 1900 г. с доброволен труд на населението**
- **Храм „Св.мъченици Марк и Юлий Доростолски” в с.Господиново - 2005 г.**
- **Женски манастир в с. Каменци**
Често посещаван храм заради обнадеждаващите поверия и привлекателната природна среда.
- **Джамията в с. Зарник**

2.4. Паметници на нематериалното културно наследство

Понастоящем местните традиции и занаяти, както и български фолклор, се представят пред широка публика от 1999 г.

Фолклорният събор “Край чешмата под върбата” е посветен на Деня на Община Кайнарджа - Свети дух, и е част от ежегодните културни „Дни на Кайнарджа”, част и от културния живот в региона. Провежда се в околностите на Историческата чешма – с. Кайнарджа.

В читалищата има групи за народни песни, танци и за народен фолклор, които участват в много конкурси и фестивали, представяйки местни песни, танци и т.н. както в района, така и в цяла България.

В селата са запазени много стари обичаи. На Коледа по улиците се срещат коледуващи, а по Сирни заговезни, на площада играят за здраве кукери.

Културното-историческото наследство представлява един от най-ценните ресурси на община Кайнарджа със значение за социално-икономическото ѝ развитие.

Значителен, но нереализиран в пълна степен е потенциалът на археологическото наследство, като обект на познавателен туризъм, както и като елемент на атрактивна среда за отдих. Паметниците от Античността и Средновековието не са проучени напълно. Структурите са разрушени в значителна степен, основно поради неизпълнение на необходимите защитни и консервационни мероприятия. Социализацията на това наследство е недостатъчна. Частично липсва необходимата инфраструктура за превръщането на паметниците в обекти на масово посещение - приемна и информационна, благоустрояване, условия за транспортен и пешеходен достъп и пр. Липсват музеи, в които да се съхраняват и експонират движимите културни ценности, както и различните форми на представяне на местното нематериално наследство, които от своя страна ще обогатят потенциала на общинската територия за предоставяне на комплексен пакет туристически атракции.

3. ТУРИСТИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

Туристическата инфраструктура обхваща:

1. Средствата за подслон (хотели, мотели, вилни и туристически селища).
2. Местата за настаняване (пансиони, почивни станции, семейни хотели, самостоятелни стаи, вили, къщи, бунгала, къмпинги и туристически хижи).
3. Заведенията за хранене и развлечение (ресторанти, заведения за бързо обслужване, питейни заведения, кафе-сладкарници, барове и дискотеки).
4. Магазинната мрежа в рамките на съответната туристическа територия.
5. Туристическите центрове, екопътеки с изградени места за активен отдих.

3.1. Средства за подслон

В общината няма изградени хотели, почивни бази, вилни селища, къмпинги, бунгала и пр.

Единственото средство за подслон в общината е **Комплекс Чобан Махала в с. Каменци**.

Основните услуги, които комплексът предоставя са настаняване в 5 фамилни къщи с общо 20 места. Всяка къща разполага със собствен вътрешен санитарен възел. Ресторантът е с капацитет 30 места.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Комплексът предлага и следните **допълнителни услуги**:

•разходки с екскурзовод до **Долината на Залмоксис, скалните манастири** или **Суха река**

•язовир Оногур и тракийски следи

•малко летище наблизо, с възможност за **полети над околността**

•планински велосипеди - за възрастни и деца

•организиране на тържества - сватби, кръщенета, рождени дни

•манастир Възнесение Господне – празник на манастира на Спасовден

•екопътеки

3.2. Музеи и атракциони

В рамките на община Кайнарджа няма действащи музеи като институции. От направените археологически проучвания и разкопки в общината се разкрива богато културно наследство, които не са експонирани и предоставени за широк кръг хора. Единствено чрез Екопътеката и въздушните разходки могат да се видят културното наследство в общината.

3.3. Заведения за хранене и развлечения

Обектите за търговското обслужване и храненето са съсредоточени предимно в опорните селища на общината. В общината няма ресторанти с 3 и повече звезди. Заведенията за хранене са с една или две звезди, категоризирани от кмета на общината. Те са предимно кафе-аперитиви.

3.4. Обекти за търговско обслужване

Липсват магазини за промишлени стоки. В областта на услугите работят частни фирми за ремонт на автомобили и битова техника. На територията на общината функционират две бензиностанции и едно предприятие за строителни и горивни материали “Топливо”. Занаятчийството е представено като отделни частни работилници и дейности по производство на стоки и услуги за собствено потребление.

Търговското обслужване в малките населени места се ограничава до ежедневното осигуряване със стоки от първа необходимост. Битови услуги практически не са развити. Те, както и периодичното и епизодично обслужване, са осигурени в общинския център.

3.5. Екопътеки, туристически центрове

От парка в село Кайнарджа започва **ЕКОПЪТЕКА** и **туристически посетителски център** в защитената местност „Историческа чешма” и преминава през селата Светослав, Господиново, Средище, Стрелково и стига до с. Каменци. Районът е богат на чешми, много храмове, тракийски светилища, скални манастири и живописна природа. Тази екопътека е по проект „ЕКОПЪТЕКА И ТУРИСТИЧЕСКИ ПОСЕТИТЕЛСКИ ЦЕНТЪР В ЗАЩИТЕНА МЕСТНОСТ „ИСТОРИЧЕСКА ЧЕШМА” с. Кайнарджа, в изпълнение на сключен договор от 2011 год. на община Кайнарджа за отпускане на финансова помощ с ДФ „Земеделие” по Мярка 313 от ПРСР 2007 – 2013г., подкрепена от ЕЗФРСР.

4. ДЕМОГРАФСКА СТРУКТУРА

4.1. Брой жители на община Кайнарджа

Демографският **срив**, характерен за страната като цяло не отминава и община Кайнарджа. През 1977 г. населението е наброявало 7700 жители. През 1987г. то е било 6600 души. По последни данни от ГРАО към декември 2013 г. то е 5207 души общо за общината. Мъжете са 2643, а жените - 2564. Разпределението по брой жители по села е показано в долната таблица, Източник: ГРАО.

Година	2011 г.	2012 г.	2013 г.
Община Кайнарджа	5136	5175	5207
с. Войново	172	170	155
с. Голеш	1448	1476	1502
с. Господиново	26	25	22
с. Давидово	179	186	193
с. Добруджанка	111	109	106
с. Зарник	438	452	453
с. Кайнарджа	761	739	718

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

с. Каменци	42	44	42
с. Краново	114	109	115
с. Полк.-Чолаково	209	214	218
с. Попрусаново	34	33	33
с. Посев	146	148	156
с. Светослав	135	134	131
с. Средище	1301	1316	1344
с. Стрелково	20	20	19

4.2. Възрастова, етническа структура, образователно равнище

➤ Възрастова структура

През последните години възрастовата структура на населението в общината, бавно, но постъпателно се влошава. Поради негативните процеси в демографското развитие на общината се наблюдава намаление на населението под трудоспособна възраст. Общото спадането на раждаемостта, отрицателен естествен прираст, миграция към големите градове се отразяват изключително неблагоприятно и водят до застаряване на населението.

Населението в трудоспособна възраст е 2497 души, което представлява 49% от общия брой на живеещите в общината. В пенсионна възраст са 858 души или 17% от населението на общината.

Демографските процеси в общината показват тенденция към чувствително намаляване на демографското възпроизводство и спад на общия брой на населението.

Процесът на намаляване на раждаемостта през последните 15 години е застрашителен. Отрицателният прираст на населението се отнася за повечето от селищата в общината.

Наред с това негативно влияние оказва и полово-възрастовата структура на населението. В общината се наблюдава процес на застаряване на населението.

На базата на демографското състояние се очертават следните демографски проблеми:

- общо застаряване на населението;
- спад на раждаемостта;
- слаб естествен прираст;
- миграция на млади хора към по-големи градове в страната или към други държави.

Причините са комплексни, но най-голяма е тежестта на факторите:

- недостиг на работни места;
- ограничена възможност за реализация;
- ниско заплащане на труда.

Известен оптимизъм дават фактите, че през 2013 г. община Кайнарджа е с положителен естествен прираст (5.3%). В област Силистра, община Кайнарджа е с най-висок коефициент на раждаемост - 18.7‰ и с най-нисък коефициент на смъртност – 13.4‰. В случая обаче не може да се говори за устойчива тенденция и усилията на общината в посока на създаване на стимули за привличане и задържане на населението трябва да продължат.

➤ Етническа структура

По етнически признак населението е структурирано по своята принадлежност, съгласно преброяванията на НСИ към 2001 г. и 2011 г., както следва:

година	българска	турска	ромска	друга	Не се самоопределят
2001	42,67%	42,86%	13,12%	0,79%	0,56%
		;			
2011	30,06%	53,68%	15,46%	0,44%	0,36%

От горната таблица се вижда, че за последните 10 години българското население е намаляло значително - с 12,61%, за сметка на населението от турската и ромската етнически групи.

➤ Образователно равнище

Преобладаващата част от лицата в община Кайнарджа са с основно и начално образование - 62,18 % и като се прибавят още 12,44% незавършено начално образование и 3,78% неграмотни, то около 78% са хора без квалификация. През последните години, вследствие на безработицата и миграцията към по-големите градове на страната се

увеличава. Това е особено характерно за младото поколение. Редки са случаите, когато завършилият образованието си се завръща в общината.

4.3. Благосъстояние на населението

Малък дял от доходите на населението се формират от заплати, получавани в общински институции, в някои частни предприятия, предимно в сферата на растениевъдството и животновъдството.

4.4. Трудова заетост и безработица

➤ Трудова заетост

На територията на общината няма промишлени предприятия. Много малка е заетостта в други отрасли извън селското стопанство:

- образование и култура - 130 души;
- търговия - 30 души;
- администрация - 60 души.

По данни, характеризиращи развитието през последните години дела на заетите в местния бизнес и общински дейности е намалял. Слабо е партньорството между земеделските кооперации, производители и арендатори. Липсва привличане на инвеститори с цел разкриване на работни места. Основен ресурс за трудова заетост остават средствата по оперативните програми на Европейския съюз, които включват развитието на различните видове туризъм - селски, културен, ловен и риболовен, екотуризм и други.

➤ Безработица

На територията на общината безработицата се увеличава. По данни към 2013 г. равнището на безработицата в общината е 43,07%. Близко 84% от всички безработни лица са с основно и по-ниско образование и без квалификация. Най-голяма е безработицата в селата с компактно население от малцинствен произход - Средище, Голеш, Посев, Зарник, Полковник Чолаково.

ИНФРАСТРУКТУРА И ОБЩЕСТВЕНИ УСЛУГИ

➤ *Пътища*

5.1. Пътна инфраструктура, транспорт

Транспортната инфраструктура на територията на общината е ограничена главно до автомобилния транспорт. Дължината на пътната мрежа в общината е 115 км. През територията на община Кайнарджа преминава второкласен път Е-21 - Силистра-Добрич-Варна и третокласен път Алфатар-Войново-Кайнарджа-Краново. Категорията на изградената пътна мрежа в общината е ниска. Липсват пътища от I клас. Външните връзка на общината се осигуряват от пътищата от републиканската пътна мрежа.

Общинският център отстои на 29 км от гр. Силистра, на 120 км от гр. Варна, на 147 км от гр. Русе, на 109 км от гр. Разград, на 69 км от гр. Добрич, на 113 км от гр. Шумен, на 456 км от гр. София, на 158 км от Букурещ (Румъния), на 42 км от Кълъраш (Румъния), на 162 км от Констанца (Румъния), от КПП Силистра на 30 км.

Гранични контролно-пропускателни пунктове по сухопътната граница към Република България от Република Румъния са в Силистра, Кардам и Дуранкулак.

Предстои да бъде открит нов ГКПП на територията на общината, между Кайнарджа и Липница (Румъния) по Програмата за трансгранично сътрудничество между България и Румъния 2007-2013 год. и съфинансиран от ЕФРР.

Този пункт ще съживи икономиката на общината, ще улесни свободното преминаване на хора и стоки между двете общини и ще създаде възможности за инвестиции. Румъния е вторият най-голям търговски партньор на България след Германия и румънските туристи са един от основните контингенти в България. Между двете държави през последните години се наблюдава истински взрив в икономическия обмен. Повече от 1500 дружества в Румъния са с български капитал, а в България повече от 200 дружества са с румънски и около 1400 са със смесен капитал. Търговският обмен само за първото тримесечие на 2012 г. възлиза на 780 млн. евро.

Планиран е и ГКПП край Северняк (община Крушари, област Добрич).

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

По проекта „Трансграничен път Липница – Кайнарджа” е изграден международен път с обща дължина 17,8 км. Една част свързва отсечката между Липница и Кайнарджа, а още две отсечки водят: от българска страна – до светилището в с. Стрелково, а от румънска страна – пътна отсечка, водеща до товарно пристанище на с. Изворале. Пътната отсечка до с. Стрелково, ремонтирана по същия проект, свързва сухоречието на р. Табан, с главния път Силистра – Добрич – Варна и улеснява достъпа на туристи до светилището „Баджалията” и заедно с новоизградения международен път, осигурява достъп до природните и археологически забележителности на територията на двете общини - Кайнарджа и Липница.

Изграждането на съвременна инфраструктура е с цел превръщането на община Кайнарджа в привлекателен център за инвестиции, способстващи ускореното ѝ социално-икономическо развитие на общината с крайгранично положение и ускоряване на трансграничното сътрудничество.

Действащата система на транспортно обслужване не осигурява връзки на всички села с общинския център. Селата са общо взето с висока степен на изграденост на уличната мрежа. В повечето от тях цялата улична мрежа е с трайни настилка. Повсеместно, обаче техническото състояние на настилките не е добро, поради лошо поддържане, а на много места е необходимо основно ремонтиране.

На територията на община Кайнарджа съществува една летателна площадка в землището на с.Кайнарджа и звена за авиационни услуги на фирмите „Ребус” и „Fly4fun” в близост до второкласния път. Там разполагат със самолети Ан-2 и Чесна, база за обучение и място за отдих. Летището се намира само на двайсетина километра от Силистра и на 120 км от Варна. Предлагат опознавателно пътуване над природните забележителности, парашутни скокове, полети за селското стопанство. Фирмата предлага и курсове за пилоти.

➤ **Благоустройство**

5.2. Водоснабдяване и канализация

• Водоснабдяване

Всички селища са водоснабдени, но през летните месеци се явява недостиг на питейна вода, поради използването ѝ за напояване и поради лошото състояние на водопроводната

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

мрежа, което е причина за чести аварии и големи загуби на вода. Водоснабдяването на селищата се извършва от подземни води, което оскъпява дейността. Водоснабдителната мрежа е остаряла и се нуждае от подмяна и реконструкция.

- **Канализация**

В общината няма изградена канализационна мрежа, с изключение на частично изграден канал за дъждовни води в с.Кайнарджа. Няма пречиствателни станции и канализация за отпадни води. Използват се септични ями и попивни кладенци, които са предпоставка за замърсяване на подпочвените води.

5.3. Сметосъбиране

В общината има въведена система за организирано сметосъбиране и сметоизвозване, но няма разделно събиране на отпадъци. Сметосъбиране се осъществява в обществения сектор (улици, паркове, публични сгради). Към момента основният метод за обезвреждане на отпадъците е депонирането им на РДТБО в гр. Силистра.

5.4. Обществени озеленени площи

Селата разполагат със значителни по квадратура обществени озеленени площи, но като правило поддържането им, с много малки изключения, е крайно неудовлетворително.

В общинския център съществува парк с площ над 10 дка „Историческа чешма”, който е благоустроен и поддържан. В този парк е реализиран проект, финансиран по мярка 313 на Програмата за развитие на селските райони : „Екопътека и туристически посетителски център в защитена местност „Историческа чешма”, територията е благоустроена с пътеки, стълби, амфитеатър, пешеходен мост, водни каскади, указателни табели и др. В парка се намира и новата сграда на „Туристически посетителски център”/ТПЦ”. Интересната експозиция в ТПЦ, както и паметниците, построени в чест на императрица „Екатерина Велика” и в чест на граф Румянцев - победителя от войната между Русия и Османската империя през 1774 година биха привлекли доста голям туристически интерес.

Самата „Голяма Кючук-Кайнарджанска историческа чешма” е атрактивна част от проекта на област Силистра по програма ЕДЕН на Европейската комисия за 2010 година и е в центъра на триминутния рекламен филм по проекта с име „Седемте състояния на водата“.

В с. Средище има парк в централната част на селото, чиято площ също е по-голяма от 10 дка. С помощта на спечелен проект за финансиране от ПУДООС през 2014 година

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

обстановката в парка ще се благоустрои и обогати с една беседка, две пързалки, две клатушки, както и с комбинирано детско съоръжение.

Община Кайнарджа има подготвени технически проекти за детски площадки и паркове и регулярно кандидатства за финансиране от МОСВ - ПУДООС. Чрез такова финансиране са изградени три детски площадки в селата с. Средище и с. Зарник, а със средства от собствения бюджет, през 2014 год. предстои да бъде направена зона за отдых и детски кът в с. Посев.

Всички населени места разполагат със собствени **гrobiщни паркове** – в някои случаи отделни за християнското и мюсюлманското вероизповедание. Част от тях се нуждаят от по-добро благоустрояване.

5.5. Инвестиционна активност

През последните пет години на територията на общината не се регистрира инвестиционна активност. Единственият инвеститор е община Кайнарджа. Чрез финансиране от различни Европейски програми се разкриват институции, чиято дейност в следствие се превръща в държавно-делегирана и по този начин има разкрити трайни работни места – в с. Средище – в Дневен център за възрастни хора с увреждания /проектът е реализиран 2008-2009/ са разкрити 22 работни места, като капацитетът на социалната услуга /СУ/ е 50 потребители. Туристически посетителски център в парк „Историческа чешма” на с. Кайнарджа – разкрити 5 работни места. По всички други проекти, при които се инвестира в инфраструктура – соларно улично осветление, енергоефекивни мерки в образователната инфраструктура, ремонт на сградата на общинска администрация и площада, както и проект за залесяване на горски площи –община Кайнарджа договаря с изпълнителите на проектите общите /неквалифицирани / работници да са наети от община Кайнарджа, така че да се помогне на безработните хора от общината.

Община Кайнарджа се явява най-големият и единственият инвеститор, като за изминалите седем години са инвестирани собствени средства и такива привлечени чрез проекти и програми на обща стойност близо 9 000 000,00 /девет милиона/ лева. Заедно със средствата за ремонт и рехабилитация на четвъртокласната пътна мрежа в общината до 2015 година ще се инвестират още над 5 500 000.00 лева.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

5.6. Енергийна инфраструктура

Електрифицирани са всичките 15 населени места в общината. Съществуващата мрежа е амортизирана, което води до чести аварии и прекъсване на токозахранването за продължително време. Недостатъчна е мощността на съществуващите трансформаторни постове.

В Кайнарджа е осъществен проект за улично осветление със слънчева енергия по Програмата за развитие на селските райони. Парковото осветление в Кайнарджа е недостатъчно, а в селата липсва такова.

5.7. Съобщителна инфраструктура и пощенски услуги

Телефонизирани са всички населени места от общината. Обслужването става чрез цифрови телефонни централи.

Не всички населени места са покрити с качествен радиотелевизионен сигнал. В селата Светослав, Чолаково и Зарник има проблеми с качеството на телевизионния сигнал и с покритието на мобилните оператори. В общинския център има частна кабелна телевизия. На територията на общината са изградени и клетки на мобилните оператори Мобилтел, Виваком и Глобул като покритието на сигнала не обхваща цялата община. Няма договори с Интернет-доставчици, а достъпът до Интернет чрез БТК е несигурен.

Пощенски услуги. Предоставят се в Кайнарджа, Средище и Голеш ежедневно, а в останалите селища периодично. Територията на общината се покрива в определени дни и от куриерски фирми: Еконт, Спиди и др.

5.8. Здравно обслужване и социални грижи

На територия на общината няма изградени болници и поликлиники. Здравеопазването в общината се реализира чрез 3 индивидуални лекарски практики и 3 индивидуални стоматологични практики - в с. Кайнарджа, с. Средище и с. Голеш (трайно незаета) и Център за спешна медицинска помощ.

На територията на общината няма аптеки.

"МБАЛ - Силистра" АД - гр. Силистра е лечебно заведение за болнична помощ, която обслужва 7 общини: Силистра, Алфатар, Ситово, Кайнарджа, Дулово, Главиница и Тутракан.

Населението на региона се насочва към "МБАЛ - Силистра" за консултативна и стационарна помощ .

Социалните дейности на територията на община Кайнарджа са добре организирани като структури и са обхванати почти всички групи, които се нуждаят от социални услуги. Предоставят се социални услуги през годините както следва:

1. 1992 год. – от момента на разкриване на Домашния социален патронаж. В момента той е с капацитет 50 човека и с неговите услуги се посрещат и удовлетворяват нуждите на най- уязвимите групи на обществото ни – старите хора и хората с увреждания.;
2. През 1998 год. с решение на Общинския съвет – Кайнарджа разширихме обхвата на рисковите групи, като към структурата на Домашния социален патронаж започнахме да разкриваме обществени трапезарии за деца от социално – слаби семейства и до 2001 год. те достигнаха капацитет – 400 бр. обслужвани деца. Използвахме за база бившите помещения, обзавеждането, и оборудването на „Училищно столово хранене” С помощта на тази услуга в общината ни са получили закрила много деца в риск, включително и по времето на 2 хепатитни епидемии в общината ни през годините 1999 и 2005 година. Работейки съвместно с екипите на бившето ХЕИ, сега – РИОКОЗ, тези структури не бяха затворени – напротив – при най - строг хигиенен режим се приготвяше по рецептурници на МНЗ храна за децата, с цел да се подсилят организмите и да преодолеят по - лесно болестта;
3. На 01.12.2005 година бе разкрит Дневен център за стари хора в с. Кайнарджа със средства от РБ, който работи с пълен капацитет от 40 души, като постоянно има чакащи за настаняване. Тази услуга се посрещна изключително добре от общността в селото и благодарение на популяризирането и - има много голям интерес към такъв тип услуги в общината ни;
4. През 2008 година община Кайнарджа кандидатства по Програма ФАР 2006 с проект „Създаване на ДЦВХУ с. Средище” по схема за безвъзмездно финансиране **BG 2006/018-343.01.01** - “Деинституционализация посредством предоставяне на услуги в общността за рискови групи” за предоставяне на

комплексна социална услуга в общността, за която предварително бе планирано извършване на основен ремонт на съществуваща стара сграда с площ 448 кв.м. Извърши се подбор и назначаване на персонал за предоставяне на комплексната услуга ДЦВХУ. Извърши се подбор и на потребители за формиране на целевата група, които, чрез издадени от кмета на общината, заповеди, бяха настанени в ДЦВХУ. Предлагането на социалната услуга по проекта бе в продължение на седем месеца, след приключване на ремонта, но след това, община Кайнарджа успя да предоставя услугата още толкова време, докато се вземе решение за превръщането и в държавна делегирана дейност с капацитет 50 човека с увреждания;

5. През 2010 година, Общинският съвет на община Кайнарджа взе решение за целите на провеждане на социалната политика в община Кайнарджа да се предостави триетажна общинска сграда, находяща се в с. Кайнарджа, като се промени нейното предназначение и от сграда, строена преди доста години за общежитие към момента предназначението и е да помещава комплекс от различни социални услуги. В същата 2010 година със собствени средства на общината започна извършването на ремонт, оборудване и обзавеждане на част от първия етаж на горепосочената сграда и в началото на 2011 година в унисон с политиката на деинституционализация и закрила на децата в риск бе разкрит ЦНСТ с капацитет 8 деца, който приюти и създаде близки условия до семейната среда на деца, изведени от ДДЛРГ – Малък Преславец, както и на дечица, изведени от семейната общност, оказала се рискова за тях в момент на negliжиране от страна на родителите или техен много нисък родителски капацитет. Тази форма доказва своя потенциал – децата се развиват изключително добре, освен, че наддават видимо физически, те се развиват много бързо и във всяко друго отношение, като се чувстват и щастливи. Три деца вече са реинтегрирани в семейна среда – 2 са осиновени, а едното е изведено при близки и роднини;
6. През 2012 година бе извършен ремонт на останалата част от първия етаж на същата сграда в с. Кайнарджа, като общината имаше намерение да разкрие ЦСРИ, но след преразглеждане на Общинската стратегия за предоставяне на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

социални услуги 2010-2015 год., преценихме, че нуждаещите се могат да се насочват към ДЦВХУ в с. Средище като обхванем целевата група от цялата община чрез предоставяне на междуселищна услуга. За целта бяха закупени през 2011 и 2012 година микробуси, адаптирани и подходящи за превозване на хора с увреждания, така че да могат регулярно да се извозват нуждаещите се към базата в ДЦВХУ в с. Средище, където ползват почасова услуга за различни видове рехабилитация.;

В Дневния център за възрастни хора с увреждания /ДЦВХУ/ в с. Средище има социална и здравна рехабилитация - има лекар, психолог, професионален рехабилитатор и масажист. Центърът е оборудван с магнитен апарат, електрически стимулатори, електрически масажори със и без инфрачервени добавки, бягаща пътека, велоергометър и др. Предоставят се почасови услуги и за външни посетители.

5.9. Образователна структура

Община Кайнарджа има добре развита образователна структура. В общината функционират 5 учебни заведения от всички образователни степени, водещи до достигане на средно образование – предучилищна, начална, прогимназиална и гимназиална:

Предучилищната степен на образование са осигурява чрез ЦДГ „Еделвайс”, която има три филиала – централен – в с. Кайнарджа и други два в селата Средище и Голеш.

В селата Кайнарджа, Средище и Голеш има основни училища, които са средищни. В тях децата от околните села се довеждат чрез осигурен от общината транспорт и получават необходимите знания.

В с. Средище има средно професионално училище – ПГ, държавно училище на издръжката на МЗ, където се подготвят кадри за животновъдството и растениевъдството. Въпреки, че през годините на съществуването му на два пъти беше правен опит това училище да бъде закрито, Кайнарджанци отвоюваха съществуването му и днес то е ценна придобивка, с помощта на която общината се опитва да подобри показателите за ниво на образование на населението.

Всички училища и детски градини имат добре ремонтирани и санирани сгради. Привлечени са средства за тези ремонти от фондове за европейско финансиране или национален бюджет :

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ЕФРР – за трите сгради на ЦДГ и ОУ в с. Средище – единия корпус. За втория корпус на ОУ в с. Средище бяха привлечени средства от Социално-инвестиционния фонд. За ОУ в с. Голеш се отпусна финансиране от ДБ на стойност над 2,5 млн. лева за доизграждане на втори корпус и за построяване на нова спортна база на открито и закрито за децата от това училище.

За средното професионално училище в с. Средище - ПГМСС „Никола Вапцаров също са използвани изключително подходящи като обем и по предназначение ресурси от държавно и европейско финансиране, така че базата – и на училището, и на общезитието и особено материалнотехническата база за учебния процес по теория и практиката в земеделието и животновъдството бе много, много подобрена в сравнение с това преди 10-12 години. Ръководството на училището кандидатства за европейско финансиране и вече имат изключително съвременна селскостопанска техника, за да се обучават да работят с нея. По този начин от това професионално училище излизат много добре подготвени кадри за реализация в селскостопанския бранш.

5.10. Спортна инфраструктура

Спортната инфраструктура на общината е недостатъчно развита и е на ниско техническо ниво. В общината няма календар на спортните прояви, което обяснява до известна степен липсата на интерес към спорта от страна на младите и спортните организации. Изоставането на спорта в общината е осезателно както в масовата любителската му форма, така и в професионалната. Най-изявеният спорт е футболът, представен в мъжки и детски отбори участващи в областното първенство.

Стадионите в с. Кайнарджа и в с. Средище, както и дворовете и физкултурните салони на всички на училища в населените места са единствените места отговарящи на условията, където децата и младежите могат да практикуват спорт. Предстои завършването на втори корпус на ОУ „В. Априлов” в с. Голеш през 2014 година, което ще осигури спортна база на децата и младежите от селото.

5.11. Културна инфраструктура

Читалищната мрежа е основата на културната инфраструктура на общината, която е изградена в продължение на десетилетия. Културната политика се осъществява в читалища,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

развиващи библиотечна и културно-просветна дейност. На територията на общината дейност развиват 4 читалища. Освен основната им дейност, библиотечното обслужване на населението, са сформирани самодейни колективи за автентичен фолклор, с певчески и танцови самодейни състави и любителско творчество за различни видове художествени дейности.

- Читалище „Отец Паисий-1942” в с. Кайнарджа

Богатата културно просветна дейност, която развива читалището е чрез самодейни колективи - танцови и певчески, които са извор на автентичния добруджански фолклор, поддържащ националната памет и традиции. Обхванати са всички възрасти, като детски колектив за народни танци, младежка и пенсионерска група за автентичен фолклор, художествени колективи - женска певческа фолклорна група, на възраст: 20 г.- 60 г., женска вокална група Шанс и др. Сграден фонд- общинска собственост, предоставена за безвъзмездно ползване. Състои се от две свързани помежду си постройките – кинозалон и административна читалищна сграда. Недостатъчна материална база, липса на необходими помещения за дейност, малка сцена, климатизирано;

- Читалище „Родина-1941” в с. Голеш

Културната просветна дейност се развива :

от групи за български и турски фолклор;

група за модерни танци и;

детска вокална група; групи за български и турски фолклор и др. Сграден фонд – предоставена от общината двуетажна сграда за безвъзмездно ползване, нуждае се от основен ремонт и саниране.

- Читалище „Стефан Караджа-1943” в с. Средище

Сграден фонд- общинска собственост, предоставена за безвъзмездно ползване, едноетажна сграда, нуждаеща се от вътрешен и външен ремонт.

Дейности: библиотека - 7407 единици;

Ежегодно се организира и провежда с подкрепата на община Кайнарджа, ромският празник на 08.04. вече 9 години. Всяка година е под различен надслов, напр. „Чрез образование за подобър живот” или „Пейте роми и играйте” и др.

Читалището, през 2012 година, бе на първо място в област Силистра в конкурса „Живи човешки съкровища” и с номинация за първото място на национално ниво.

читалището има подредена експозиция „Кукерските игри – минало и настояще в с. Средище”, като всяка година се отбелязва празника, съобразно обичая в селото Развиват дейности детски и пенсионерски колективи за автентичен фолклор:

„Шарена черга” –детска вокална група ;

„Сребърни звънци – женска певческа група ;

Циганският етн. фолклор се съхранява чрез състава „Ромски ритми”;

Момчешка вокална група, която прераства в младежка вокална група към средното уще ПГ МСС „Никола Вапцаров”.Групата бе класирана на първо място в България с атрактивните изпълнения на момчетата през 2008 година.

- Читалище „Надежда-1943” в с. Зарник

. Сграден фонд- общинска собственост, предоставена за безвъзмездно ползване. Състои се от две свързани помежду си постройки-киносалон и библиотека (хранилище, читалня). Недостатъчна материална база.

Дейности: Детска вокална група - до 14 г.;

младежка танцова група и

вокална група до 20 г

Читалищата организират празниците на населените си места, провеждат зимните и пролетните народни обичаи – Коледуване, Бабинден, Лазаруване, Сирни заговезни и други. Участват в откриването на всички празници от Общинския Културен календар на общината. Ежегодно се ангажират с организацията по провеждането на празника на общината, на който се изявяват всички самодейни колективи, включително и ромски. Ежегодно от 1999 г., с. Кайнарджа е домакин на празник на фолклорния събор-фестивал ”Край чешмата, под върбата” в района на Историческата чешма. Самодейните колективи от общината отдавна са прескочили границите на областта за изяви си. Те са постоянни участници в събора в Копривщица, в празниците “Балканфолк” - Велико Търново (детската група в с. Средище), в Орфеевите празници в Смолян (детският танцов състав в Кайнарджа), в областните и регионалните прегледи на пенсионерските фолклорни групи. След участията си във всички форуми представителите на общината се завръщат с отличия. Имат и международни изяви.

Едни от най-сериозните проблеми, които се проявяват трайно са свързани с недостига на финансов ресурс за издръжката на читалищните дейности и за поддържане на материалната база. Ограничени са финансовите ресурси на общината за ремонт и реконструкция на читалищните сгради.

5.12. Религиозни обекти

На територията на община Кайнарджа освен традиционната религия в България - източноправославната и живеят и граждани, изповядващи други вероизповедания, предимно мюсюлманско.

В общината са изградени следните **религиозни обекти**:

- с. Кайнарджа - черква "Света Троица";
- с. Каменци - черква "Воскресение Господне";
- с. Светослав - черква "Свети Архангел Михаил";
- с. Зарник - джамия;
- с. Голеш – джамия;
- с. Посев – джамия;
- с. Давидово – джамия;
- с. Господиново - параклис „Св.мъченици Марк и Юлий Доростолски“;
- с. Каменци - женски манастир;

В тези институции също се провежда културна и образователна дейност.

Извод. За успешното и ефективно развитие на читалищната мрежа съществуват следните ограничения: лошо поддържан и енергонеефективен сграден фонд, липса на обзавеждане, остарял библиотечен фонд, липса на достъп до интернет, липса на съвременни информационни и технически средства, не добре организирани контакти с подрастващите, недостатъчна квалификация на кадрите. От съществено значение е използването на наличния капацитет на изградения неправителствен сектор, който да бъде привлечен като партнираща или водеща страна при реализирането на конкретни дейности, свързани с привличането на средства за подпомагане на културния живот в общината.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

5.13. Административно, финансово-кредитно, юридическо и счетоводно обслужване

Административното обслужване на населението се осъществява от общинската администрация в село Кайнарджа, кметствата в селата и кметските наместници във всички населени места: гражданска регистрация (административно-правно обслужване), административно-техническо обслужване, данъчно и др. Административни услуги на гражданите се предоставят и от териториални организации, които имат представителства в общината. В сферата на административните услуги работят 60 души.

Финансово-кредитно обслужване. Банкови услуги на територията на общината не са развити. Има един единствен банкомат на Интернешънъл Асет Банк - клон Силистра, която е обслужващата банка на общинската администрация.

В общинския център има офис на Взаимоспомагателна кредитна кооперация. На територията на общината не се предлагат юридически и счетоводни консултации и др.

Правораздавателната система не е представена в общината. Силистренският районен съд и Районна прокуратура, обслужват и община Кайнарджа. В общината няма Районно управление на Министерството на вътрешните работи, а за нея отговаря Регионалната дирекция на полицията в Силистра, но има полицейски участък. В Общината има подразделение на „Пожарна безопасност и защита на населението”.

***Извод:** Като цяло община Кайнарджа се характеризира с относително развита социална инфраструктура, която разполага със сгради и съоръжения в недобро състояние. Неудовлетворително е състоянието на здравното обслужване в част от селата. Ограничени са възможностите за активен спорт; липсва спортна база. Силно ограничени до липсващи са в селата финансово-кредитните услуги.*

6. ИКОНОМИЧЕСКА СТРУКТУРА

Община Кайнарджа няма развита промишлена база.

Основен фактор за развитието на общината са богатите природни ресурси и благоприятното географско положение, което определя приоритети на развитие на селското стопанство, туризма, хранително-вкусовата промишленост и винопроизводството за

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

изграждане на икономическата структура на общината.

Единствените фирми от сектора на хранително-вкусовата промишленост са две винарски изби.

6.1. Селско стопанство

Селското стопанство е основен отрасъл в местната икономика на общината. Природните условия са изключително благоприятни за развитието на диверсифициран и ефективен аграрен сектор. Общината разполага с голямо количество плодородна земя и благоприятен за земеделие климат. Според регистъра на земеделски земи, гори и земи в горския фонд, общата обработваема земя в общината е 192 326 дка, от които 39 557 дка (20,57 %) са мери и пасища.

Селското стопанство има зърнено-животновъдно направление. Застъпено е производство на пшеница, царевица, слънчоглед, мляко, месо и по-малко – грозде, зеленчуци, тютюн, тикви.

Животновъдството в общината също е традиционен поминък. Ориентирано към отглеждането на говеда, овце и кози.

Чистата околна среда благоприятства развитието и на пчеларството.

Извод: Наличието на голям земеделски и горски фонд, на почви с високо естествено плодородие предполага отлични възможности за отглеждане на житни култури, трайни насаждения, технически култури, както и на развитие на животновъдството. На основата на селското стопанство би могла да се развие хранително-вкусова промишленост.

6.2. Хранително-вкусова промишленост и вино-производство.

От хранително-вкусовата най-добре застъпена и развита е зърнопреработвателната промишленост, като не формира голям процент от заетостта на населението в общината. Регионът има добри традиции в лозарството. Отглеждат се лозя от сорта "Каберне Совиньон". В село Кайнарджа функционират две винарски изби - "Изба Кайнараджа" и изба "Елпа", в които се произвежда вино по стара добруджанска технология. По-голяма част от продукцията се изнася в чужбина.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

6.3. Промисленост

Индустрията в община Кайнарджа е с минимално значение за общинската икономика, както по отношение броя на наетите лица, така и според обема на приходите. В общината няма развита промишлена база. В землището на с. Кайнарджа съществува кариера за варовици. Основните субекти с местен капитал извършват търговска дейност в сферата на услугите, аренда на земеделска земя, търговия с горива – две бензиностанции - в Кайнарджа и с. Средище; зърнопреработка и съхранение на зърно – три зърноплощадки в общината; авиационни услуги в селското стопанство, предоставяни от фирма Ребус.

6.4. Туризм

Не на последно място е и туризмът в община Кайнарджа със своите исторически, природни, етнографски и културни забележителности. В настоящия момент той не е основен дял в икономиката, но има потенциал да се превърне във водещ отрасъл в икономиката на общината. В общината няма хотели. Няма и ресторанти с 3 и повече звезди. Заведенията за хранене са с една или две звезди, категоризирани от кмета на общината. Те са предимно кафе-аперитиви.

Развитието на отрасъла туризм се основава на многообразието на ресурсите, предизвикващи развитието на туристически активности. На територията на общината има защитени територии, местности и природни феномени. Запазеният уникален ландшафт, включващ каньоновидно суходоліе, характерните скални образувания, археологическите, културно-историческите и религиозни паметници, редките растителни видове, естествените местообитания на защитени растителни и животински видове, предоставят възможност за научни изследвания и развитие на устойчив алтернативен туризм - екотуризм, приключенски туризм, културно-познавателен и поклоннически туризм.

Каньоните на р. Суха край с. Голеш и в местността “Канагьол” край с. Поп Русаново, Стрелково и Войново биха могли да се превърнат в обекти на екотуризм и археологически турове.

В тази посока е разработен и изпълнен проект „Екопътека и туристически посетителски център в защитена местност „Историческа чешма” с. Кайнарджа” по ДФ „Земеделие” по Мярка 313 от ПРСР 2007 – 2013г., подкрепена от ЕЗФРСР. От парка в с. Кайнарджа, край Историческата чешма започва и преминава през селата Светослав, Господиново, Средище, Стрелково и стига до с. Каменци.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Богатото културно-историческо наследство в съчетание с историческото наследство в общината и съседните на нея, е основата за развитието на културно-познавателен туризъм. Основна инфраструктура на туристическото обслужване са заведенията за хранене и развлечения, информационни туристически центрове, екопътеки, алеи и трасета за вело- и конен туризъм и анимирани с културно-познавателни програми.

Друга основна база за развитието на културния туризъм са археологическите ценности и местния фолклорния фестивал - ежегодно провеждан регионален събор "Край чешмата, под върбата". Културно-познавателен туризъм представлява предпоставка и начална стъпка за развитието и на селски туризъм. Така, наличните ресурси създават условия за формиране и предлагане на по-разнообразен туристически продукт. Някои от посочените видове могат да се развиват целогодишно.

6.5. Други дейности

Съществува звено за авиационни услуги „Ребус” в селското стопанство. Фирмата предлага курсове за пилоти, разходки по въздуха - над сухоречията, до съседни общини, до гр. Силистра и над р. Дунав и скокове с парашут. Ползва летището в землището на с. Кайнарджа и в землището на с. Голеш. В близост до пистата има осигурено място за отдих и почивка и кафе-аперитив, където се предлагат разхладителни напитки и стартова закуска преди полет.

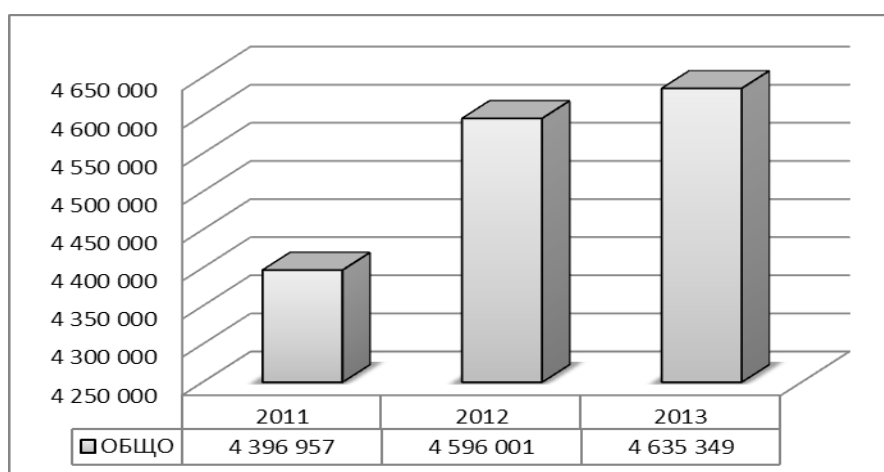
IV. Текущо състояние

От направения анализ за енергийното състояние на община Кайнарджа се установи, че за потреблението на електрическа енергия и горива в различните сфери на икономиката, обществената дейност и бита в общината, продължава да е налице значителна енергоемкост. Тя се наблюдава в заведенията от образователната и социалната сфера и домакинствата на общината, като главната причина за високото потребление на енергия се дължи на преобладаващите морално и физически остарели инсталации (отоплителни, осветителни, двигателни) и технологии, характеризиращи се с големи енергийни загуби или нисък коефициент на полезно действие. Малко се прави за намаляване на загубите на енергията в сградния фонд.

Енергийната система в общината не е пряко включена в националния енергиен пръстен. На територията на общината няма изградена подстанция, като електрозахранването се извършва от електроразпределителна подстанция (31МК) – гр.Алфатар. Състоянието на енергийната мрежа продължава да е морално и физически остаряло и се нуждае от реконструкция, доизграждане, както и от подмяна на електропреносните съоръжения. Недостатъчна е мощността на съществуващите трансформаторни постове за задоволяване нуждите на енергоконсуматорите в общината.

Потреблението на ел. енергия по години в община Кайнарджа може да се види от графиката по долу.

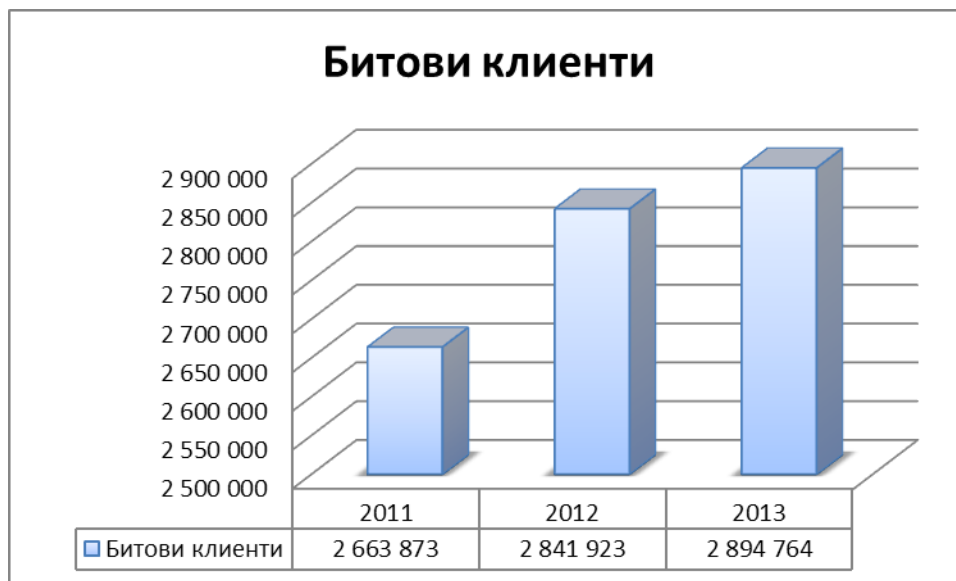
Фигура 2: Общо потребено количество ел. енергия в община Кайнарджа по години

Както добре се вижда от графиката, потреблението на ел. енергия се повишава с всяка година. В известна степен това се дължи на различни фактори, както природно-климатични, така и битово – производствени. Към тези фактори може да прибавим морално остарялата преносна мрежа и големите загуби по нея, старите електроуреди в домакинствата, които не отговарят на изискванията на директивите на ЕС, остарели производствени машини, също и до голяма степен липсата на култура у гражданите за пестене на електроенергия.

Според представени данни от Енерго-Про за потребените количества електроенергия в общината потребителите могат да се разделят на 3 вида – Битови, Стопански и Обществени.

Фигура 31: Потребени количества ел. енергия от Битовите клиенти в община Кайнарджа

От графиката наблюдаваме растеж в потребените количества ел. енергия за последните 3 г. Докато през 2011 г. за битови нужди на населението в общината е било необходимо 2 664 МВтч., то през 2013 г. това потребление се е покачило на 2 895 МВтч. или с 231 МВтч. повече потребена ел. енергия. Подобна е картината и при стопанските клиенти.

Фигура 4: Потребени количества ел. енергия от Стопанските клиенти в община Кайнарджа

Според представените данни от Енерго-Про необходимите количества ел. енергия за 2011 г. са в размер на 769 КВтч., докато за 2013 г. картината се променя и необходимите количества са 787 КВтч. или с 18 КВтч. повече.

От представените данни на община Кайнарджа установяваме, че на територията на общината се намират общо 25 сгради, от които с разгърната застроена площ (РЗП) над 250 м² са 18 бр. сгради и 7 бр. сгради над 1000 м².

Таблица 1:

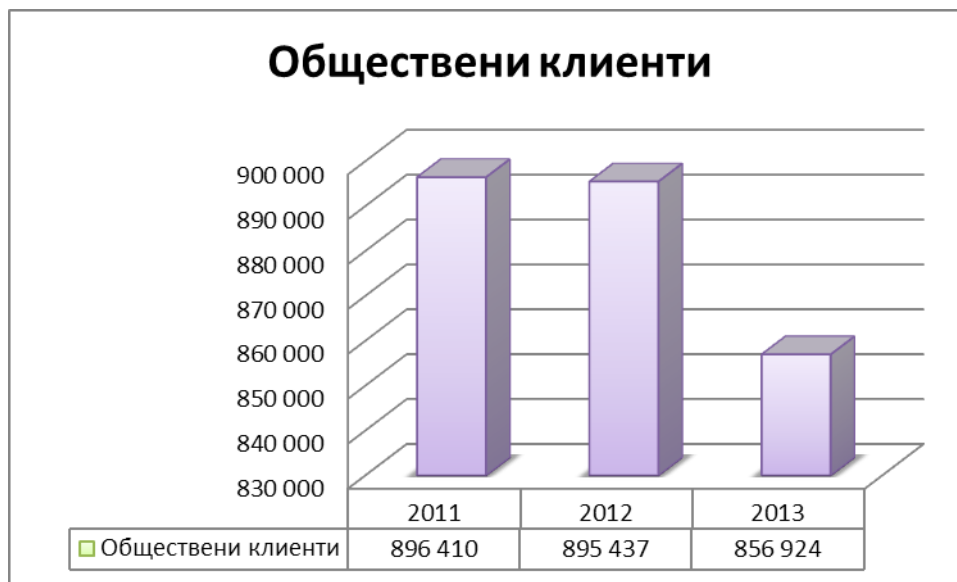
Брой общински сгради в община Кайнарджа

Населено място	Брой сгради общинска собственост с РЗП над 250 м ²	Брой сгради общинска собственост с РЗП над 1000 м ²
Войново	1	
Голеш	5	1
Кайнарджа	7	4
Краново	1	
Светослав	1	
Средище	3	2
ОБЩО	18 броя	7 броя

Състоянието на сградите в повечето общински обекти налагат провеждането на мерки за енергийна ефективност с цел намаляване разхода на енергия. Необходимо е да се инвестира във физическото обновяване на сградите и подмяната на съоръженията.

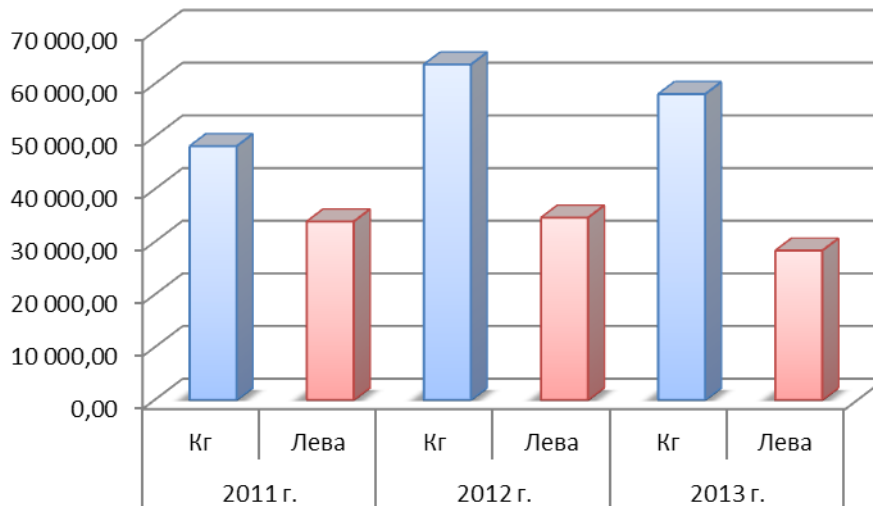
Отоплението в общинските обекти е главно с ел. енергия и твърдо гориво. Често се наблюдава и отопление чрез дърва и дървесен материал. Главно това са общински сгради, на които разходите за отопление остават относително високи. Амортизираното състояние на сградите се състои в остарели дограми, липсата на изолация на стените, изолация на пода и покривите, като те са в основата на това сградите да не са енергоефективни.

Фигура 5: Изразходени количества ел. енергия за общински сгради за периода 2011– 2013 г.

От графиката става видно, че изразходените количества ел. енергия за общински сгради намалява с всяка година. Докато за 2011 г. количествата изразходена енергия се равняват на 896 МВтч., то през 2012 г. са необходими 895 МВтч., а за 2013 г. – 857 МВтч. Съответно и разходите намаляват. Положителните резултати в намаляването на употребеното количество ел. енергия от общински сгради се дължи на факта, че са предприети мерки за обследване и са приложени конкретни мерки за енергийна ефективност на общинските сгради, както чрез средства от ЕС, така и чрез средства от общинския бюджет. Необходимо е да се продължи политиката и предприетите мерки до момента в посока обследване на енергийната ефективност на целия общински сграден фонд, с цел още по-голямо намаляване на енергопропусливостта на сградите и създаване на топлинен комфорт и уют, а това съответно да доведе до намаляване на вредните емисии, отделяни в атмосферата.

Фигура 6: Изразходени количества дърва и биомаса за общински сгради за периода 2011 – 2013 г.

Използването на дървен материал и биомаса се явява като допълващ енергиен източник за община Кайнарджа. Видно от графиката, е че средно употребяваните количества са около 55 т. на година. През 2011 г. за справяне със зимния период в общината са били необходими 48 182,75 кг. дървесина и биомаса. Не така стоят нещата обаче за 2012 г., когато зимата се характеризира с продължително време от минусови температури. Тогава, необходимите количества дървесина нарастват с 15 512,45 кг. и достигат количества от 63 695,20 кг. или с 24,35% повече изразходен материал от предходната 2011 г. Също така трябва да отбележим, че с изменението на климата се променят и сезоните. Вече почти не се наблюдават сезони като пролет и есен. Амплитудите преминават от минусови към положителни температури в рамките на дни. Поради тази причина е важно сградите да са добре изолирани с цел задържане на топлото през студените дни и по хладно през студените дни.

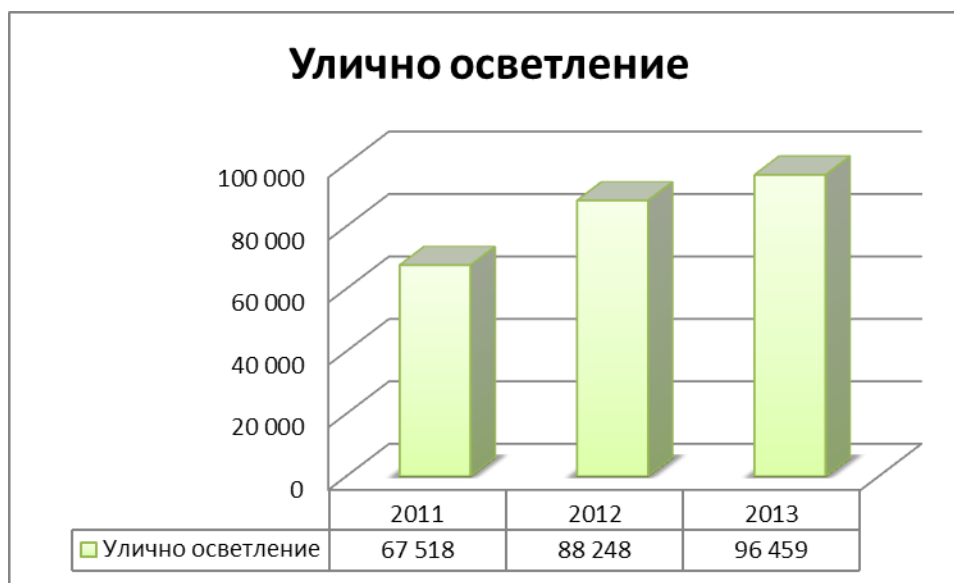
Необходимите количества дървесен материал и биомаса за 2013 г. възлизат на 58 075,95 кг. Аналогичен е и направения разход. За 2011 г. са направени разходи в размер на 33 884,36 лв., за 2012 г. - 34 618,89 лв. и за 2013 г. – 28 368,20 лв.

В образователната система общината може да се похвали с приключен проект за „Внедряване на мерки за енергийна ефективност в образователна инфраструктура на община Кайнарджа - ЦДГ „Еделвайс“ с. Кайнарджа, Филиал ЦДГ „Пролет“ с. Голеш, Филиал ЦДГ „Първа радост“ с. Средище и ОУ „Цанко Церковски“ с. Средище“. Размер на

безвъзмездна финансова помощ отпуснат за осъществяването на проекта по ОП Регионално развитие е в размер на 867 841,14 лв. като финансовия принос на община Кайнарджа е 153 148,44 лв.

Уличното осветление в община Кайнарджа е изградено по проект финансиран от Програма Развитие на селските райони с близо 2 млн. лв. Лампите се захранват със енергия от слънцето и светят нощем в 9 от 15-те села, като соларните батерии се зареждат и в облачно време. Изчисленията сочат, че дори и при тежки зимни условия, лампите би трябвало да светят по 14 часа на денонощие в продължение на 2 седмици, без да се зареждат. Осветителните тела са 486 бр., които са монтирани на 59 улици и са успешно монтирани и приети по правилата на ЗУТ.

Фигура 7: Изразходени количества ел. енергия по години за улично осветление в община Кайнарджа

Осветителните тела не задържат сняг и прах, имат дълъг експлоатационен период, не съдържат токсични вещества и не оказват вредно въздействие на околната среда. Благодарение на новата придобивка в общината ефекта е както социален така и природосъобразен. От една страна местното население е доволно, че общината се е погрижила за безопасното му предвижване по пътния банкет нощно време, също и че разхода на общината за улично осветление ще намалее драстично, а от друга страна ще бъдат

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

намалени и вредните въглеродни емисии на територията на общината. Все още обаче се очаква възвращаемостта от вложените инвестиции.

От всичко споменато до тук може да се установи, че направеното през последните години е допринесло за развитието на общината като цяло, но е необходимо да се поддържа и подсили правилния курс на политиката за енергийна ефективност на обществените сгради, в резултат на което вложените инвестиции във физическото обновяване на сградите и подмяната на съоръженията да доведат до икономически целесъобразно и ефективно изразходване на енергията. Необходимо е да се продължи с мерките за обследване и саниране на останалия общински сграден фонд с цел подобряване на енергийните показатели на сградите и същевременно намаляване на разходите за енергия.

В жилищните сгради отоплението, осветлението и електроуредите са най-големите консуматори на енергия, като потреблението на електрическа енергия в бита се разпределя приблизително по следния начин - 15% за отопление, 75% за домакински уреди, вкл. готвене и топла вода, 10% за осветление.

Основната част от сградите са построени в края на миналия век и те отговарят на нормите на енергопотребление съществуващи към момента на построяването им. Тези норми, обаче вече значително се отличават от новоустановените през 2011 г. Това е от огромно значение поради факта, че през последните години цената на енергоносителите (електричество, природен газ, течни горива и др.) непрекъснато се увеличава и съответно разходите за отопление на сградите също се увеличават. Това от своя страна води до необходимостта от прилагане на енергоспестяващи мерки, които освен икономията на енергия водят до намаляване на въглеродните емисии, а това е един от най-важните фактори за опазване на околната среда.

Жилищният фонд на община Кайнарджа се състои от 2 145 бр. жилища което представлява 3,74% от сградния фонд на областта. Помещенията са 8 038 бр. общо, като в това число влизат 7 094 стаи.

Таблица Основни характеристики на жилищата в община Кайнарджа⁴

Общини	Жилища - бр.	Жилищни помещения - бр.		Полезна площ - кв. м	
		общо	в т.ч. стаи	общо	в т.ч. жилищна
Общо за областта	57 295	226 175	187 943	4 172 405	3 167 454
Кайнарджа	2 145	8 038	7 094	123 147	98 551

Главно населението се отоплява с твърдо гориво и дърва, като електричеството също се явява основен източник на топлина през зимния отоплителен сезон. Сградите са силно амортизирани и се нуждаят от обновяване. За сега не се предприемат мерки за енергийна ефективност от страна на населението поради липса на информираност и поради липса на средства, при скъпите за местното население, материали.

Слабо използвани са ВЕИ ресурсите като вятър, слънчева енергия и биомаса, които имат значителен потенциал на територията на общината.

С цел по-специфичен и задълбочен анализа е необходимо да се изгради в общинския център – гр. Кайнарджа база от данни. С нейна помощ постоянно ще се събира информация по месеци и по години за всички общински и частни потребители на територията на общината. Друго предимство е обмяна на информация с други общини за енергийна ефективност, както и систематизиране на информацията чрез подходящ софтуер, с помощта, на който да се изгради базата от данни за обектите и да се генерират различни видове справки за изразходени бюджетни средства, за разходите за горива и енергия за всеки обект.

Това в голяма степен ще позволи да се съпоставят разходите на сходните по функции обекти, да се направят разчети за потенциала за осъществяване на икономии, както и извършването на сравнителни анализи с базовата информация на други сходни общини.

⁴ Справочник на НСИ за област Силистра

V. SWOT анализ

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> - Добро местоположение и сравнително чист район; - Липсват големи промишлени замърсители; - Добро географско разположение за производство на ВЕИ; - Изградено улично осветление със соларни панели по ОПРСР; - Подобрени енергийни характеристики на общински образователни сгради, чрез въвеждане на пакети от мерки за енергийна ефективност. 	<ul style="list-style-type: none"> - Остарял общински сграден фонд и лоши топлинни характеристики; - Остарял жилищен сграден фонд и лоши топлинни характеристики; - Недостатъчно използване на ВЕИ в общината; - Недостатъчно финансиране на ЕЕ/ВЕИ дейности; - Високи общински разходи за енергия; - Недостатъчно реализирани мерки за енергийна ефективност в общината; - Висок дял на отделяне на вредни емисии; - Липса на активност от гражданите за информираност относно енергийната ефективност; - Неефективно използван потенциал; - Недостатъчна активност от различните заинтересовани страни - Липса на ежегодно провеждане на информационни кампании и инициативи за промяна на енергийното поведение на обществеността; - Липса на софтуер за енергийна база от данни за задълбочени анализи.
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> - Осъзната роля на местната власт като модел на интелигентно енергийно поведение; - Реконструиране, реставрация и рехабилитация на общински сгради; 	<ul style="list-style-type: none"> - Повишаване цените на енергийните ресурси; - Масова употреба на ниско ефективни електро уреди и средства за отопление в бита;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

<ul style="list-style-type: none"> - Реконструиране, реставрация и рехабилитация на жилищните сгради; - Използване на възобновяеми енергийни източници в сградите; - Административно и данъчно стимулиране на местно ниво; - Популяризиране на ползите от енергийна ефективност; - Успешни партньорства – ПЧП; - Популяризиране на възможностите за използване на възобновяемите енергийни източници; - Проучвателни дейности за развитие на ВЕИ в общината; - Повишаване на информираността сред населението - Въвеждане на измервателни уреди системи за контрол на енергопотреблението и събирането на база от данни за енергийния баланс на общината; - Обмяна на опит и добри практики в областта на енергийната ефективност 	<ul style="list-style-type: none"> - Липса на енергийна независимост в общината; - Висока цена на инвестиции за ВЕИ мощности; - Висока цена на ВЕИ технологиите; - Забавяне темпа на използване на ВЕИ; - Либерализацията на пазара на електроенергия и свързаните с това рискове при избора на доставчик на енергийни услуги; - Отказ на гражданите да инвестират във ВЕИ поради високи такси и невъзможност за възвръщане на инвестициите; - Липса или слаба подкрепа от страна на държавата при използване на ВЕИ;
---	--

VI. Цели на Европейския съюз за енергийна ефективност до 2020 г.

Намаляването на потреблението на енергия и премахването на загубите на енергия има все по-голямо значение за ЕС. В своята резолюция от 15 декември 2010 г. относно преразглеждането на плана за действие относно енергийната ефективност (Т7-0485/2010) Парламентът ясно подчертава, че трябва да бъде приета задължителна цел за енергийна ефективност от най-малко 20 % до 2020 г. Той призовава също за преразглеждане на Директивата относно енергийните услуги през 2011 г., така че да се включи разширена времева рамка до 2020 г. и критична оценка на националните планове за действие за енергийна ефективност и тяхното прилагане.

64

Този документ е създаден в рамките на проект „Разработване на ОПР и въвеждане на ефективни правила за мониторинг и контрол на изпълнението на общински политики в община Кайнарджа”, в изпълнение на Договор № 13-13-181/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

В предишна резолюция от 6 май 2010 г. относно прилагане на възможностите на информационните и комуникационни технологии за улесняване на прехода към енергийно ефективна икономика с ниска въглеродна интензивност (Т7-0153/2010) Парламентът подчертава, че са необходими значителни инвестиции както за научни изследвания и развитие, така и за използване на съществуващите технологии, за да се гарантира успешен преход към енергийно-ефективна, ниско-въглеродна икономика. Той предлага държавите членки да осигурят стимулите за инвестиции в енергийна ефективност както от страна на публичния, така и на частния сектор, като отправна точка би могло да бъде провеждането в училищата на обучение относно енергийната ефективност.

Парламентът изтъква освен това, че повсеместните информационни кампании, обясняващи на гражданите ползите от интелигентното измерване и ИКТ, са от решаващо значение за осигуряването на обществена подкрепа.

Устойчивото енергийно развитие е изведено като център на енергийната политика и постигането му е обвързано с дългосрочни количествени цели до 2020 г.:

- 20% по-малко емисии на парникови газове спрямо 1990 г.;
- 20% дял на ВЕИ в общия енергиен микс;
- 10% дял на енергия от възобновяеми източници в транспорта;
- Подобряване на енергийната ефективност с 20 %.

VII. Цели на България за енергийна ефективност до 2020 г.

Енергийната стратегия на България очертава основните рамки в енергийната политика на страната и предвижданите приоритетите в сектора за периода до 2020 г.

Енергийната стратегия е насочена към преодоляване на основните предизвикателства, които стоят пред българската енергетика към настоящия момент:

- Висока енергийна интензивност на БВП: Въпреки положителната тенденция за подобряване, енергийната интензивност на националния БВП е с 89% по-висока от средната за ЕС (при отчитане на паритета на покупателната способност);
- Висока зависимост от внос на енергийни ресурси: България осигурява 70% от brutното си потребление чрез внос;

- Необходимостта от екологосъобразно развитие: Светът е изправен пред предизвикателствата от промените в климата, повлияни от нарастването на обема на емисиите от парникови газове.

Основните приоритети в Енергийната стратегия могат да се сведат до следните пет направления:

- гарантиране сигурността на доставките на енергия;
- достигане на целите за възобновяема енергия;
- повишаване на енергийната ефективност;
- развитие на конкурентен енергиен пазар и политика, насочена към осигуряване на енергийните нужди, и защита на интересите на потребителите.

VIII. Цели на община Кайнарджа за енергийна ефективност до 2020 г.

За да се реализира Програма за енергийна ефективност на община Кайнарджа 2014 – 2020 г. е необходимо да се изготвят приоритети, цели и дейности, които ще бъдат заложени за 7 годишен период на действие. Те имат за цел, да подобрят наличното в момента състояние на общината от силна енергийна зависимост и да направят икономиката ѝ по конкурентноспособна на база по-малко вложена енергия за единица продукт.

От програмата за реализация ще се вземе под внимание финансовото обезпечаване на Програмата (както от общинския бюджет, така и от други финансови източници), нейната реализация във времето и възможностите за нейното реално изпълнение.

1. Стратегическа цел

Настоящият стратегически документ се фокусира върху процесите и определя политиката, чрез която по най-ефективен начин да се използват наличните ресурси на общината, както и да се привлекат външни, така че да се подобри нейната енергийна ефективност.

След направения анализ и оценка на текущото състояние на енергийната ефективност на община Кайнарджа, бе избрана следната стратегическа цел на енергийната програма:

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ: ПОВЕЧЕ ИНВЕСТИЦИИ ЗА ВЕИ В ОБЩИНА КАЙНАРДЖА ЗА ПРИРОДНО ЧИСТА И ЕНЕРГИЙНО НЕЗАВИСИМА ОБЩИНА.

За реализирането на горепосочената стратегическа цел бяха избрани следните 3 приоритета:

Приоритет 1 – Повишаване на енергийната ефективност на територията на общината;

Приоритет 2 – Повишаване потенциала на ВЕИ в общината;

Приоритет 3 – Управление на енергията на територията на общината;

2. Приоритети

Предвид поставената стратегическа цел, силните и слаби характеристики на общината са определени няколко приоритетни области, където ще бъдат насочени усилията за подобряване енергийната ефективност и установяването на устойчиво и балансирано развитие.

2.1. Приоритет 1 – Повишаване на енергийната ефективност на територията на общината

Основният разход на енергия в сградите се дължи за отоплението, като за това отиват 2/3 от общо изразходената в сградата енергия. По-голяма част от тази енергия обаче се изразходва излишно – поради неудовлетворителни изолации. С повишаването на енергийната ефективност на сградата може да се икономисат от 70 до 90% от разходите за отопление. Чрез подобряване качеството на уличното осветление ще се допринесе за благоустройството на жителите на територията на общината и ще се редуцират големите разходи в бюджета.

За реализирането на Приоритет 1 са необходими следните стратегически цели:

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- **Специфична цел 1.1 – Подобряване на енергийните характеристики на общинските сгради;**
- **Специфична цел 1.2 – Повишаване на енергийната ефективност на жилищните сгради;**

2.2. Приоритет 2 – Повишаване потенциала на ВЕИ в общината;

Политиката за зелена енергия на ЕС се концентрира предимно върху насърчаване на производството и потреблението на енергия от възобновяеми енергийни източници и енергийната ефективност. В дългосрочен план ефекта от тази политика се очаква да допринесе за намаляване на емисиите от парникови газове и замърсяването на въздуха.

Целенасочената политика на община Кайнарджа ще даде възможност да се изпълнят целите за повишаване на производството на енергия от ВЕИ и ще подобри енергийната ефективност в общината. В частност, това ще допринесе за намаляване на въглеродните емисии в общината, както и предотвратяването на замърсяване на въздуха.

За реализирането на Приоритет 2 са необходими следните стратегически цели:

- **Специфична цел 2.1 – Увеличаване на използваната енергия от ВЕИ в общинския сектор;**
- **Специфична цел 2.2 – Увеличаване на използваната енергия от ВЕИ в частния сектор;**
- **Специфична цел 2.3 – Стимулиране на бизнеса за изграждане на ВЕИ мощности на територията на общината.**

2.3. Приоритет 3 – Управление на енергията на територията на общината.

Терминът "енергийна ефективност" представлява съотношението между изходното количество производителност, услуга, стока или енергия и вложеното количество енергия. България и българските общини са най-големия консуматор на енергия в ЕС, поради което и икономиката на България не е конкурентноспособна на другите страни от ЕС.

В община Кайнарджа е необходимо да се предприемат мерки за повишаване на енергоефективността, с което да се подобри работата на предприятията в индустрията, да се

увеличи производителността в селското стопанство, ефективността в жилищата и ефикасността на общинската администрация. За да се случи това, всички те, гражданите, бизнеса и общинската администрация трябва да повишат нивото на информираност и да изградят култура за прилагане на мерки за енергийна ефективност.

За реализирането на Приоритет 3 са необходими следните стратегически цели:

- **Специфична цел 3.1 – Повишаване капацитета на местната власт в областта на енергийната ефективност и ВЕИ;**
- **Специфична цел 3.2. – Повишаване информираността на гражданите и бизнеса в областта на зелената енергия;**
- **Специфична цел 3.3 – Изграждане на централизирана система от база данни за енергийното потребление на общината.**

3. Цели

3.1. Специфична цел 1.1 – Подобряване на енергийните характеристики на общинските сгради

Очакваните резултати от прилагането на мерките за подобряване на енергийните характеристики на общинските сгради са:

- Подобряване състоянието на обществените сгради и повишаване на енергоефективността им;
- Намаляване бюджетните разходи в резултат на икономия от енергия;
- Удължен експлоатационен срок на публичната инфраструктура;
- Подобен комфорт на обществените сгради;
- Намаляване на въглеродните емисии отделяни от обществените сгради.

3.2. Специфична цел 1.2. – Повишаване на енергийната ефективност на жилищните сгради

С прилагането на мерките за повишаване на енергийната ефективност на жилищните сгради се очакват следните резултати:

- Подобряване състоянието на жилищните сгради и повишаване на енергоефективността им;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Намаляване на годишните разходи на домакинствата в резултат на икономия от енергия;
- Удължен експлоатационен срок на обновените сгради и техните инсталации;
- Подобен комфорт на жилищните сгради;
- Намаляване на въглеродните емисии отделяни от жилищните сгради.

3.3. Специфична цел 2.1. – Увеличаване на използваната енергия от ВЕИ в общинския сектор

Чрез увеличаването на използваната енергия от ВЕИ ще се постигнат следните резултати:

- Намаляване на разходите на общината за енергия;
- Създаване на топлинен комфорт и подобряване на предлаганите услуги от общинска администрация;
- Намаляване на въглеродните емисии от публичния сектор.

3.4. Специфична цел 2.2 – Увеличаване на използваната енергия от ВЕИ в частния сектор

Чрез увеличаването на използваната енергия от ВЕИ в частния сектор ще се постигнат следните резултати:

- Намаляване на разходите на домакинствата за енергия;
- Създаване на добра среда за стимулиране производството на ВЕИ;
- Редуциране на въглеродните емисии изхвърляни от частния сектор;

3.5. Специфична цел 2.3. – Стимулиране на бизнеса за изграждане на ВЕИ мощности на територията на общината

Със стимулирането на бизнеса да инвестира в изграждането на ВЕИ мощности на територията на общината се цели:

- Създаване на благоприятни предпоставки за инвестиране във ВЕИ мощности;
- Създаване на информираност сред инвеститроите;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Увеличен дял на бизнес инвестициите във ВЕИ.

3.6. Специфична цел 3.1 – Повишаване капацитета на местната власт в областта на енергийната ефективност и ВЕИ

С повишаването на капацитета на местната власт в областта на енергийната ефективност и ВЕИ се очакват следните резултати:

- Повишаване на ефективността, планирането, реализацията и мониторинга на местните политики за енергийна ефективност;
- Повишено ниво на информираност;
- Изградена култура за прилагане на мерки за енергийна ефективност.

3.7. Специфична цел 3.2 – Повишаване информираността на гражданите и бизнеса в областта на зелената енергия;

Основните ползи и очакваните резултати от реализацията на тази цел е:

- Повишено ниво на информираност на гражданите и бизнеса;
- Изградена култура за прилагане на енергийно ефективни мерки;
- Изграждане на публично-частни партньорства;
- Намалване на въглеродните емисии отделяни от общината.

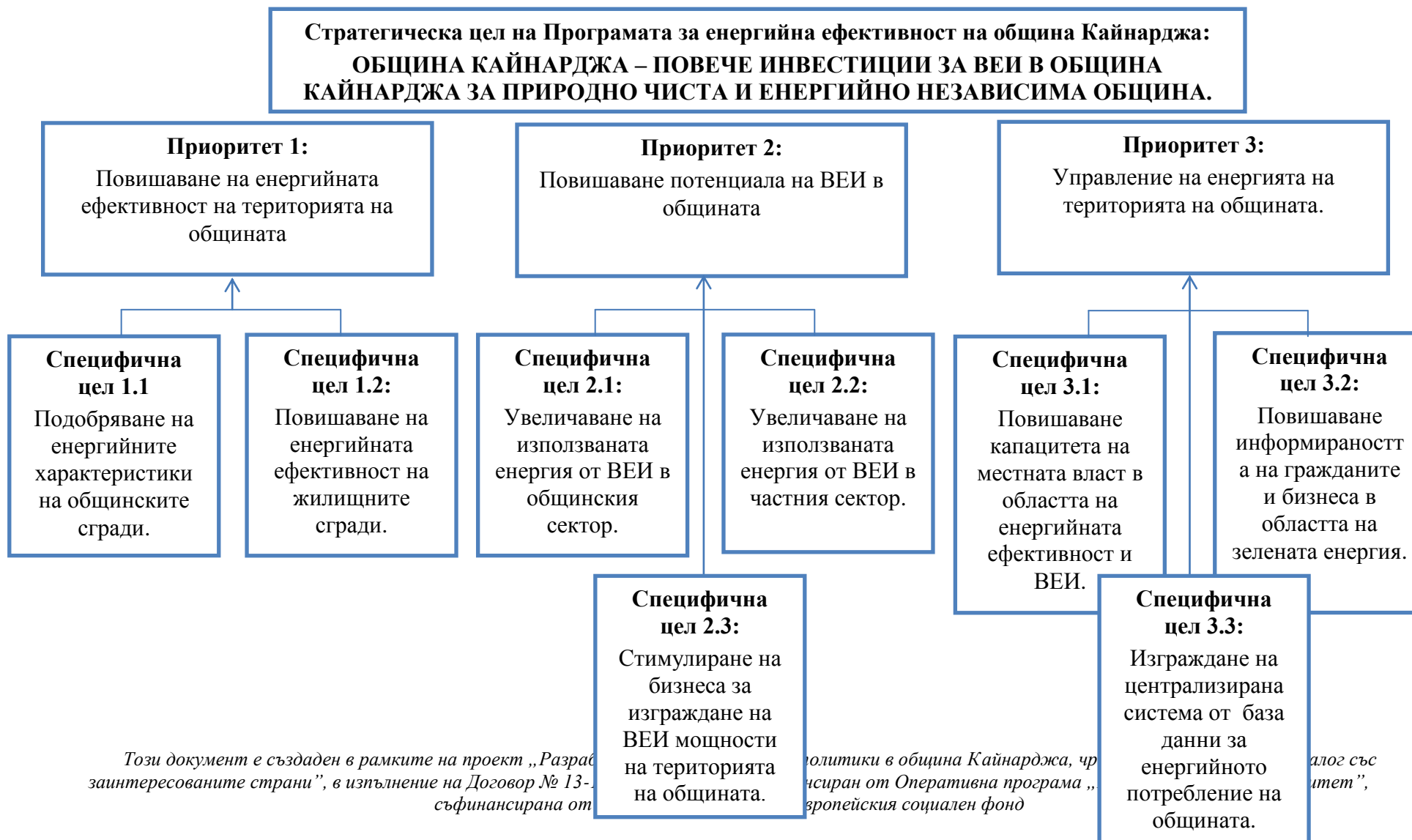
3.8. Специфична цел 3.3 – Изграждане на централизирана система от база данни за енергийното потребление на общината.

С изграждането на централизирана система от база данни за енергийното потребление на общината се цели следните резултати:

- Подробно и актуално събиране на информация за енергийното потребление на общината по месеци и години;
- Систематизиране на информацията чрез подходящ софтуер;
- Изграждане на база данни от консуматори на енергия;
- Автоматично генериране на справки за изразходена енергия и бюджетни средства на всеки обект.

4. Структура на програмата за енергийна ефективност

Фигура 1: Схема на Програма за енергийна ефективност на община Кайнарджа 2014 – 2020 г.

5. Реализация на Програмата за енергийна ефективност

Чрез плана за реализация на Програмата за енергийна ефективност на община Кайнарджа за периода 2014 – 2020 г. се обобщават необходимите ресурси за реализацията му и се представя финансовата рамка необходима за нейното изпълнение.

Ресурсите за реализацията на Програмата включват само планираните средства за реализацията на мерки и проекти, които разширяват възможностите за инвестиции в енергийната ефективност на общината и мобилизират допълнителни ресурси в публичния и частния сектор.

В този смисъл програмата за реализация не включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за енергийното ѝ развитие до 2020 г.

Плана за реализация на Програмата за енергийна ефективност обхваща:

Определените приоритети за устойчиво интегрирано развитие на енергийната ефективност през периода до 2020 г.,

Общия и годишния **обем на планираните средства** за тяхната реализация;

Източниците на финансиране за реализация на приоритетите в развитието на общината, като се имат предвид мерките и проектите, които ще бъдат включени в конкретна програма за реализация на Програмата;

Общата сума на поетите финансови ангажименти е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подход и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

Подробно с плана за реализиране на Програмата за енергийна ефективност може да се запознаете от **Приложение 1**.

Този документ е създаден в рамките на проект „Разработване и изпълнение на политики в община Кайнарджа, чрез анализ и ефективен диалог със заинтересованите страни”, в изпълнение на Договор № 13-13-127/13.11.2013г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

6. Индикатори за наблюдение

За да се отчете степента на постигане на заложените цели и приоритети на Програмата за енергийна ефективност е необходимо да се използват *индикатори за резултат*. Индикаторите обхващат, както физически характеристики (параметри), така и финансови по отношение реализацията на поставените цели и приоритети, като стойностите им могат да бъдат абсолютни или относителни.

- *Индикаторите за резултат* са (по възможност) *количествено измерими* и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и целите и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Препоръчва се индикаторите за въздействие да не бъдат използвани или да бъдат сведени до минимум, поради сравнително дългия период от време до тяхната проява. Допълнителна причина е, че често индикаторите за въздействие не могат да бъдат пряко обвързани с реализирането на дадения проект или програма.

По-подробно индикаторите за резултат могат да бъдат разгледани в **Приложение 1 - Плана за реализиране на Програмата за енергийна ефективност на община Кайнарджа**

7. Източници на финансиране

Община Кайнарджа е сравнително малка община и за да реализира успешно всички заложен в Програмата за енергийна ефективност цели и мерки е необходимо да използва, както със собствени, така и привлечени средства.

За реализиране на проектите може да се използват следните източници на финансиране:

- **Републикански бюджет** – според чл. 11, ал. 1, ал. 2 и ал. 3 от ЗЕЕ, средствата за изпълнение на планове и програми за енергийна

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ефективност се предвиждат в бюджетите на органите на държавната власт и органите на местното самоуправление.

- **Общински бюджет** – предвиждане на собствени средства за изпълнението на мерките по Програмата за енергийна ефективност
- **Заемен капитал** – средства предоставяни от банки, търговски дружества, предприятия предлагащи услуги в енергийната ефективност, финансов лизинг и др.
- **Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници”** - създаден чрез Закона за енергийна ефективност и може да предоставя нисколихвени кредити за проекти в публичния и частния сектори и да осигурява гаранции на инвестициите;
- **Международен фонд „Козлодуй” (МФК);**
- **Програма „Интелигентна енергия – Европа“**
- **Национален доверителен екофонд;**
- **ОП „Региони в растеж”;**
- **ОП „Развитие на селските райони”;**
- **ОП „Околна среда”;**
- **Публично – частно партньорство** - дългосрочно договорно отношение между лица от частния и публичния сектор за финансиране, построяване, реконструкция, управление или поддръжка на инфраструктурата с оглед постигане на по-добро ниво на услугите, където частният партньор поема строителния риск, и поне един от двата риска – за наличност на предоставяната услуга или за нейното търсене.

8. Заинтересовани страни

За да бъдат правилно формулирани приоритетите, целите и дейностите е необходимо да се установи взаимовръзката между заинтересованите страни и Програмата за енергийна ефективност на община Кайнарджа 2014-2020 г. Под заинтересовани страни се разбират всички лица, групи хора, институции или фирми,

Този документ е създаден в рамките на проект „Разработване и изпълнение на политики в община Кайнарджа, чрез анализ и ефективен диалог със заинтересованите страни”, в изпълнение на Договор № 13-13-127/13.11.2013г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

които имат отношение към планирането и изпълнението от Програмата за енергийна ефективност и биха имали пряк или косвен ефект от неговата реализация.

При установяването на заинтересованите страни е необходимо да се ръководим от следните принципи:

- информираност на гражданите и стимулиране тяхното активно участие в процеса на вземането на решения на местно ниво – основен принцип в съвременното местно самоуправление;
- правилно взаимодействие между различните заинтересовани страни - механизъм за изграждане на местен капацитет за планиране и реализация на ефективни местни политики;
- партньорство между местната власт, граждани, НПО и бизнеса – необходим процес за правилното и модерно развитие на общината;
- координираност на усилията за постигане на крайните цели.

При реализацията на Програмата за енергийна ефективност е необходимо да споменем възможните неблагоприятни сценарии, които биха били на лице поради непредвидими промени в планирането и изпълнението. Сред факторите неблагоприятстващи правилната реализация на Програмата са:

- **човешкият фактор** – възможно е екипите от експерти, ангажирани с реализацията на Програмата, както общински, така и на всички останали да нямат добра съгласуваност и не добра комуникация. Това от своя страна води до забавяне реализацията на дейностите, отразявайки се негативно в социално-икономически и финансов аспект;
- **последователност и устойчивост** – политиката, която се води в общината спрямо енергийната ефективност, трябва да бъде последователна и да се реализират всички заложиени проекти в Програмата, за да се достигне желания краен резултат. Изменението във воденето на тази политиката, би коствало много разпиляни средства и нулев резултат;

Този документ е създаден в рамките на проект „Разработване и изпълнение на политики в община Кайнарджа, чрез анализ и ефективен диалог със заинтересованите страни”, в изпълнение на Договор № 13-13-127/13.11.2013г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- **анализ на заинтересованите страни** – необходимо е да се провежда периодичен анализ на заинтересованите страни поради промяна в поведението на лица, групи, фирми и др. В противен случай, биха се реализирали проекти, от които социално-икономическия ефект е безполезен;
- **външни фактори** – в тази група влизат всички други фактори, които биха повлияли негативно за реализирането на Програмата за енергийна ефективност, като климатични условия, съпротива за промяна у хората, неподготвени експерти за реализация на проектите и др.

Програмата за устойчиво енергийно развитие на Община Кайнарджа трябва да бъде разглеждана, като отворена система, която да отчита динамиката на местната ситуация, да предвижда бъдещи изменения и да дава насоки за интегрирано устойчиво планиране и развитие.

8.1. Основни заинтересовани страни

Основните заинтересовани страни за реализация и мониторинг на Програмата за устойчиво енергийно развитие на община Кайнарджа могат да бъдат следните заинтересовани групи:

- Социално и икономически активни граждани на общината;
- Неправителствени, браншови и други представителни организации;
- Групи в неравностойно положение;
- Общинска администрация;
- Медии – регионални и национални;
- Местни фирми, работещи в областта на ЕЕ и ВЕИ;
- Научни и изследователски центрове;
- Други общини;
- Международни партньори.

Този документ е създаден в рамките на проект „Разработване и изпълнение на политики в община Кайнарджа, чрез анализ и ефективен диалог със заинтересованите страни”, в изпълнение на Договор № 13-13-127/13.11.2013г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

9. Очакван ефект

Инвестициите в енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници предлагат осезаеми ползи за околната среда и икономиката, а настоящата програма прави възможни такива инвестиции. Основните ползи са:

- **Финансови икономии** – Ефекта се наблюдава както в домакинствата, така и в общинските учреждения. Инвестициите в енергийна ефективност намаляват потреблението на енергия, а от това и годишните сметки за потребление;
- **Повишаване на конкурентоспособността** – Инвестициите в енергийна ефективност намаляват потреблението на енергия, а също така и съответните енергийни разходи на предприятията. По-малките оперативни разходи означават по-голяма конкурентоспособност;
- **Ползи за околната среда** – Инвестициите в енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници намаляват емисиите на въглероден двуокис и така допринасят пряко за по-чиста околна среда.

При някои от инвестициите е възможно да се получи сравнително дълъг срок на откупуване, но в такъв случай се има предвид тяхната екологичната значимост.

10. Мониторинг, оценка и отчет

Ежегодно ще се прави наблюдение и оценка на изпълнението на Програмата за енергийна ефективност и постигнатите резултати за съответната година. Чрез наличната информация ще бъде съставен отчет. За нуждите по изготвянето му е необходимо да се осигурява текуща информация, която да спомага да се отчете напредъка (успеха или неуспеха) на стратегическия документ. Важно е да се сформира група от експерти, които да бъдат отговорни за наблюдението и контрола на изпълнението на дейностите и да:

- ✓ Събират периодично необходимата информация;
- ✓ Да изготвя междинни и годишни доклади;
- ✓ Да разглежда резултати от докладите;
- ✓ Да анализира резултатите от изпълнението на мерките и дейностите;

Този документ е създаден в рамките на проект „Разработване и изпълнение на политики в община Кайнарджа, чрез анализ и ефективен диалог със заинтересованите страни”, в изпълнение на Договор № 13-13-127/13.11.2013г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- ✓ Да разглежда предложения за промяна на Програмата в зависимост от нуждата на общината;
- ✓ Да носят **отговорност** по изпълнението, осъществяване на мониторинга и оценката на Програмата за енергийна ефективност на общината

На база, резултатите и препоръките от отчета ще се изготвя план за изпълнение за следващата година. Той се представя на заседание на Общински съвет от кмета на общината до края на първото тримесечие на следващата година при приемане на бюджета за всяка следваща година.

Всички заинтересовани страни ще имат достъп до отчета. Това ще позволи да се отправят мнения и препоръки за корекции в хода на изпълнението на Програмата, което ще спомогне за постигането на по-добри резултати. При необходимост от корекция и актуализация на Програмата, кметът на общината внася предложение за това отново в Общински съвет.

Съгласно чл.12, ал.3 от ЗЕЕ, отчет на изпълнението на дейностите и мерките от Програмата за енергийна ефективност трябва да бъде утвърден от изпълнителния директор на Агенцията за устойчиво енергийно развитие (АУЕР), като същия трябва да бъде неразделна част от Програмата за енергийна ефективност.

Програмата за енергийна ефективност на община Кайнарджа 2014 – 2020 г. е стратегически документ с отворен характер. Той може да бъде усъвършенстван, допълван, променян и изменян на база установените резултатите, нуждите и финансовата възможност на общината.

Този документ е създаден в рамките на проект „Разработване и изпълнение на политики в община Кайнарджа, чрез анализ и ефективен диалог със заинтересованите страни”, в изпълнение на Договор № 13-13-127/13.11.2013г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд